

Magyar Református Nevelés

református pedagógiai szaklap

III. évf.
2. szám

A TARTALOMBÓL:

Köztársasági elnöki
köszöntő

Sérült gyerekek a
református
közoktatásban

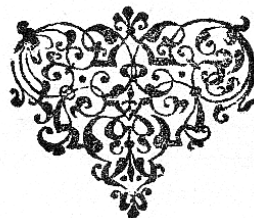
Nyelvvizsga-recept

Az óvoda légköre

Az állami és a
református tanügy-
igazgatásról

AZ SZENT BIBLIANAC MASODIC RESZE.

MELLYBEN VADNAC AZ PROPHE-
tac irási mind, Az Macchabeufoc könyuei; Es az mi
Wrunc IESVS CHRISTVS NAC
Wy Testamentuma.

Actor: 10. vers: 43.

Erről mind az Prophétákis bizoñlátot tést nec, hogy
büne boczánattyát véstí az ő Neue által, minden az
ki hisien ő benne.

2. PET. I. vers. 21.

Mert nem ember akaratyából származtat régen
az Prophétáknac prophétáláfoc, hanem sient lélektől
inditatuán síóktac az Istennec sient emberei.

Anno Domini M. D. xc.

Mádl Ferenc köztársasági elnök köszöntője

(*Református találkozó, 2001. szeptember 17.*)

Tisztelt Tanácskozó Közösség!

Tisztelettel és barátsággal köszöntöm a református testvéregyházak konzultációjának itt jelenlévő külföldi vendégeit és hazai résztvevőit. Megtisztel, hogy személyesen is találkozhatok Önökkel, akiknek soraiban több jeles személylyel volt már alkalmam eszmét cserélni.

Kapcsolataink akkor kezdődtek, amikor a rendszerváltozás első kormányának minisztereként személyesen is elősegíthettem az állam és az egyházak közötti viszony rendezését. Jóleső érzéssel emlékezem arra is, hogy tavaly, a reformáció ünnepén magam is jelen lehettem, és kifejtettem a magyar református egyház tevékenységét érintő gondolataimat.

Tisztelt Egybegyűltek!

Azok a változások, amelyek az elmúlt évtizedben mentek végbe térségünkben, új korszakot nyitottak az állam és az egyházak kapcsolatában. Úgy tapasztalom, hogy ezek lendületet adtak az egyházakon belüli megújulásnak is.

Ennek az örvendetes változásnak az eredménye, hogy történelmi egyházaink újra bekapcsolódhattak a köz- és felsőoktatásba, és hogy az egészségügyben is magas szinten és szervezeten fejthetik ki karitatív tevékenységüket. Ezekhez mérhető vagy talán még jelentősebb fejleménynek lehet tartani azt is, hogy a hitélet gyakorlásának szabaddá válása ösztönzőleg hatott a szellemi közéletre, s ezáltal a spirituális és morális értékek visszanyerték az őket megillető rangjukat.

Ha most egy tudományos tanácskozás résztvevője lennék, elsősorban

ezekre a változásokra irányulna az érdeklődésem. Természetesen nemcsak visszatekintve az elmúlt esztendőkre, hanem az előttünk álló feladatokra és lehetőségekre vonatkozóan is.

Mert meggyőződésem, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozásunk gazdasági, jog, kulturális és diplomáciai dimenziója mellett meghatározó szerepe lesz azoknak a lelki, szellemi kölcsönhatásoknak is, amelyekre a legnagyobb befolyást a történelmi egyházak gyakorolhatják.

És ugyanilyen súlyú lehet az Önök szerepe annak a világfolyamatnak a jó irányú katalizálásában is, amelyet a globalizáció fogalmával szoktunk jellemezni.

Hiszen napjaink történéseit nemcsak a tőke, az eszmék és az emberek egyre korlátalanabb áramlása jellemzi. Jellemzővé vált a konfliktusok eszkalációja, a bűnözés exportálása, az erőszak „tökéletesedése” is. Megjelent a globálisan szervezett terror. Az emberiségnek fel kell vennie ellene a harcot. Az okok szerteágazóak.

A lélek ismerői is tudják, hogy ahol az agresszivitás életellenes tettekben nyilvánul meg, ott a háttérben többnyire nemcsak egyéni, de súlyos társadalmi feszültségek és különböző kulturális „hiánybetegségek” is meghúzódnak.

Megszüntetésük sokoldalú közéleti igényel. Az életek és nemzetek védelmét szolgáló erők határozottságát is. És olyan világ megteremtésén kell fáradoznunk, amelyben nem lesz táptalaja a politikai mozgalmakká erősödő, mások életére is törő gyűlöletnek.

Azoknak a közösségi értékeknek az erősítéséért kell erőfeszítéseket tennünk, amelyeket kulturális hagyományaink, s nem utolsó sorban a hívő emberek gyülekezetei őriznek.

Meg vagyok győződve róla, hogy a 21. században a református egyházakra ebben a küzdelemben nagy szerep vár. Hiszen a reformáció — „születésétől” kezdve — a politikát is érintő társadalmi kérdések iránti kiemelkedő érzékenységgel tűnt ki. Felszabadított olyan érzelmi és erkölcsi energiákat, amelyek a polgári társadalom motorjaivá váltak, és felelősnek is tekintette önmagát mindazért, ami a modern civilizációban megtörténhet.

Hitem szerint ebben a felelősségben együttműködve osztoznak más testvéri egyházakkal. Volt idő, amikor a felekezetek rivalizáló harcban álltak. Mi, magyarok azonban már a 19. század hajnalán ki mertük mondani: a felekezeti sokszínűség nem lehet akadály a nemzeti összetartozásnak. S ennek szellemében alakult úgy nemzeti sorsunk, hogy a katolikus, a protestáns és a zsidó hazafiak vállaltak ki részüket a polgárosuló, független Magyarországért vívott küzdelmekből.

Tisztelt Tanácskozás!

Kérem Önöket, viseljék tovább is a hazáért és az emberiségért önként vállalt felelősséget. Segítsenek fellelni azokat az ösvényeket, amelyeken az állam és az egyház együtt haladhat, ahol a hit ereje és a politikai ráció közösen munkálkodhat.

Erősen kívánom, hogy ez a megfontolás hassa át tanácskozásait, irányítsa itt megszülető elhatározásait, vezesse világélel együttműködésüket.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

Hálaadó istentisztelet Mátészalkán

L. Szabó Magdolna

Hosszú egyeztetések és előkészületek után 2001. szeptember 1-jén megkezdte működését a *Kálvin János Református Általános Iskola* Mátészalkán, a Tiszántúli Református Egyházkerületben 25.-ként.

Jelenleg még egy tanulócsoporthal indult az első évfolyamon, két nevelővel a *Rákóczi tagiskola* épületében, de a tervek szerint évről-évre bővülni fog egy-egy tanulócsoporthal. Az iskola vezetője *Baktiné Illés Éva*, az őt segítő tanítónő *Légrádi Gézáné*.

A *Mátészalkai Református Egyház-köztség* szeptember 16-án tartott hálaadó istentiszteletet az iskola beindításáért a városi nagytemplomban. Szívet-lelket melengető érzés volt, amikor a kis első osztályosok tanítóik vezetésével, vállukon a kis aranyozott tógával megjelentek a templomban. *Bartha Béla* mátészalkai lelkészelnök meleg szeretettel üdvözölte a megjelent magas rangú vendégeket: *dr. Bölcskei Gusztáv* püspök urat, a *Zsinat* lelkészi elnökét, *Bartha Gyula* lelkipásztort, a *Szatmári Református Egyházmegye* esperesét, és az ünnepi istentisztelet minden résztvevőjét.

A lekiót és az előimát *Bartha Gyula* esperes végezte, majd az elsős gyermekek ajkáról csendült fel csodálatosan a már megtanult *Itt van Isten köztünk* és *Vezess Jézusunk* kettős imádsága.

A hálaadó istentiszteleten *dr. Bölcskei Gusztáv* püspök úr hirdette az ígét. Szolgálatában kedves szavakkal szólt a gyermekekhez, kérdést intézve hozzájuk *Kálvin Jánosról*, akinek nevét felvette az intézmény (szobrát két éve a reformáció ünnepén avatták fel a város egyik főterén). Beszélt a megilletődött kicsikhez a Mátészalkáról elindult *Szalkai László* is, aki esz-

tergomi érseksége után a mohácsi csatában esett el. De mindenekelőtt a felnőttekhez szólt, akik évek óta imádságban hordozták az iskola ügyét, és akik Istenben bízva fáradoztak a beindítás feltételeinek megteremtéséért. Az *1Kor 14,20-25*-ig terjedő Igék alapján emelte ki püspök úr az apostol szavait, mintegy válaszként a kicsik énekére: „*Isten valóban közöttetek van!*” — ezzel bátorítva, biztatva, vigasztalva mindannyiunkat. Utalt az amerikai terrortámadásra, arra a döbbenetre, rémületre, amelynek tanúja volt a világ az elmúlt napokban. Erre a mai keresztyén ember ajkáról más

válasz nem is hangozhat el — mondta, csak ez: *Isten valóban közöttetek van.* Ez akkor is igaz, ha az apostoli intés háttorzongatóan időserűvé vált: „*Ne legyetek gyermekek a gondolkodásban, hanem a gonoszságban legyetek gyermekek, az értelemben pedig érettek legyetek.*”

Sajnos a 21. század a rosszban nem kiskorú, abban nagyok tudunk lenni. Ezekben a napokban református keresztyén iskolát elindítani bízva, hálát adva hatalmas kegyelem. Fontosnak tartjuk — emelte ki püspök úr —, hogy ezek a gyermekek az értelemben legyenek érettek, és a rosszban minél kisebbek. A legértelmesebb beszéd pedig az Isten beszéde. Isten

hatalma arra biztat, hogy az ő akarat szerinti értelemben növekedjünk egymás kezét fogva, gyermek és felnőtt, szülő és tanító, mindaz, aki hiszi és tudja, hogy az Isten bölcsessége mindennél hatalmasabb. Így munkálva az emberi közösséget megtapasztaljuk, hogy „*Isten valóban közöttetek van*”, és ott élet támad, élet marad. Bizonyítja ezt ez az iskola is, ami 53 évi kényszerpihenő után újra kizöldült, mint a megnyesett fa. Végsőzetül figyelmeztetett az igehirdető bennünket, hogy imádkozva, és a dolgokat pontosan végezve éljünk, az egykori debreceni kisdíák szavait szívünkbe vésve: *Légy jó mindhalálig.* Kívánta hogy az értelem és a jóakarát közösségében növekedjen ez az iskola Isten oltalmazó szeretetében.

A két pedagógus fogadalmátéle után szolgált a felnőttek énekkara, majd szavalt hangzott el, melyben Isten segítségét kérte az iskolás gyermek a tanuláshoz, az ismeretek, a tudás megszerzéséhez. A köszöntések után a Himnusz éneklésével zárult az ünnepi istentisztelet.

Isten áldását kérjük mi is az újraindult református iskola minden tanulójára, tanítóira, és mindazokra, akik a jövőben is foglalkozni fognak a rájuk bízott gyermekeinkkel, unokáinkkal.

Sérült gyerekek a református közoktatásban

Maruzsenszki Ernesztina

Jézus mondja: „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat!”

A kérdésre, ki a felebarát, *Albert Schweitzer* magyarázata: „... a felebarátod, aki segítségre szorul, akin könyörülhetsz, akibe irgalmas lehetsz. S ehhez nem feltétlenül kell a jerikói útra menned, agyba-főbe vert embert keresned. Napról-napra ott vannak körülötted azok — közelebb vagy távolabb — akiknek megsegítését Isten tőled várja. Az irgalmasság cselekvésének olyan alkalmai, amelyeket helyetted senki sem vihet véghez. Fontos az, hogy menj, az éléd adott helyzetben teljes eltökéltséggel cselekedj...”

Az evangéliumból tanultak és egyetértésünk a teremtett élet tiszteletének etikájával vezérelt bennünket, amikor kérelemmel fordultunk a *Magyarországi Református Egyház Zsinatához*, hogy alapítsa meg a *Református Pedagógiai* (tanácsadó, fejlesztő és gondozó, tanulási nehézségeket kezelő, integrációs) *Szakszolgálatot*. A *Zsinat 2000*. május 5-én kelt ZS 117/2000. számú határozatával megalapította az intézményt, röviden a *Református Pedagógiai Szakszolgálatot* vagy RPSz-t.

A nagy többség által fogyatékosnak látott emberek és gyerekek itt vannak közöttünk, szeretnének kortársaikkal együtt nevelkedni, tanulni, szórakozni; felnőttként a lehetőségeikhez mértén hasznosnak lenni a maguk dolgainak intézésekor, és a másoknak tett szolgálataikkal. Ma még sok a többség világába vezető zárt ajtó. A mi hanyagságunk miatt berozsdásodott záruk megjavításába, az általunk elveszített kulcsok keresésében van nagy szükségük segítségünkre. Kegyelemnek

kell éreznünk a lehetőséget, hogy irgalmasak lehetünk velük, mert tanulni valónk van tőlük. A tudatlanság gőgje nem veszi tudomásul, hogy Isten földi világában élnek emberek vakon, siketen, mozgássérülten, értelmileg akadályozottan, és olyanok akik látók, de sokszor nincs szemük a meglátásra, akik hallók, de előfordul velük, hogy nincs fülük a meghallásra, akik jól mozognak, de gyakran alkalmatlanok a megmozdulásra, akik képesek a logikai gondolkodásra, mégsem élnek vele.

Az RPSz munkatársainak hitvallása, hogy a fogyatékos, sérült, tanulási nehézségekkel küzdő gyermekek együtt nevelése-oktatása a kortársaikkal evangéliumra épülő kötelezettsége a keresztyén pedagógiának. Isten kegyelmének érezzük feladatunkat, hogy előre mozdítsunk minden gyermeki vagy emberi életet, és minden gyermekéletet a lehető legmagasabb értékszintre juttassunk el.

A gyermekek fejlődésének gátjait nem a sérültség okozta hátrányokban látjuk. A lehetőségek korlátjai sokkal gyakrabban termékei az emberekből eredő hitetlen szemléletmódnak; a Jézus szavait, mint valami „ideált” magasztaló, de a valóságban a megértést cselekedetekkel nem közvetítő magatartásformáknak; a tudomány behatároltságának (itt nem elsősorban az orvoslásra gondolunk).

A plusz pedagógiai tevékenységre szoruló tanulási hátrányokkal küzdő gyerekek ott vannak az óvodáinkban és az iskoláinkban, akkor is, ha mi ezt nem akarjuk tudomásul venni. A látássérült, hallássérült,

mozgássérült, tanuláskorban, valamint értelmükben akadályozott gyerekek és szüleik egyaránt vágyódnak a befogadásra. Nevelésükhöz-oktatásukhoz a többiekkel együtt rugalmasabb, munkaigényesebb pedagógiai eszköztárra van szükség, de nem kivitelezhetetlen a feladat. A nevelés-oktatás irgalmassága lehetőség minden óvodának, minden iskolának, minden egyetemnek. Ma már a *Magyar Közoktatási Törvény* biztosítja az oktatás diakóniájához, irgalmasságához a segítő közoktatási intézmények létrehozását egyházi fenntartásban is. Igaz még sok a tennivaló, de ezen szervezetek szakemberei már egyre készebbek a segítőik segítésére.

Az RPSz munkatársai egyrészt igyekeznek az evangéliumra támaszkodva közvetlenül segíteni az arra rászoruló gyerekeknek és családjuknak. Célunk, hogy a hozzánk fejlesztésre járó gyerekek a lehető legalkalmasabbá váljanak a tanulásra a közoktatási intézményekben. Másrészt felvállaltuk, hogy a segíteni akaró református közoktatási intézményeket felkészítjük a befogadásra, és segítjük az elszántságukat megvalósítani, mind a tanulási zavarokkal küzdő gyermekek, mind az egyéb tanulási hátrányokkal tanulni vágyó gyerekek oktatásában.

Az óvoda légköre

dr. Kövér Sándorné

Ha bensejében derűs az ember, akkor a világ is kifényesedik körülötte”

Kassák Lajos

Mitől van az, hogy elég egy dél-éltöt eltölteni az óvodában ahhoz, hogy derűsen, örömteli érzéssel nézünk a világba, máshol pedig megoldhatatlannak látszanak gyermekünkkel kapcsolatos kisebb gondok is? Mi teremti meg azt a sajátos atmoszférát, amit kézzelfoghatóan nem is tudnánk elmondani?

A fejezet e kérdésre próbál választ adni.

A légkör fogalma

Minden óvodának, csoportnak kialakul egy sajátos atmoszférája, amelyet a benne élő személyek együttesen hoznak létre, mégis döntő szerepe van ebben az intézmény vezetőjének.

Az óvodapedagógusok egyénisége, stílusa, gyerekekkel és egymással tanúsított magatartása, nyugodt vagy feszült lelkiállapota váltja ki ezt a szinte megfoghatatlan, hatásában mégis jelenlévő, valóságos tényezőt, amelyet az adott óvoda légkörének nevezhetünk.

I. Milyen légkört igényel az óvodai nevelés országos alapprogramjának megvalósítása?

1999. szeptemberétől óvodáink eltérő pszichológiai és pedagógiai irányzatok alapján készíthették el helyi nevelési programjukat. Az elkészített programnak azonban össz-

hangban kell állnia az OAP alapelveivel, mely kimondja:

„a) a gyermeki személyiséget tisztelet, elfogadás, szeretet és megbecsülés övezi;

b) a nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni képességeinek kibontakoztatását.”¹

Meggyőződésem, hogy bármilyen az intézmény óvodaképe, gyermekképe, ebből fakadó cél és fő feladatok, a tevékenységek rendszere, sikerre-minőségre csak akkor számíthat, ha a fenti alapelveket a mindennapok gyakorlatában valóra váltja. Ehhez azonban olyan légkör kell, ahol a szülők és az óvoda nevelői hisznek abban, hogy együttműködésükkel megteremtik a gyermek tevékenységének feltételeit, szárnyakat kaphat a lassan és a gyorsan fejlődő, sérült és kiemelkedő képességekkel rendelkező gyermek egyaránt.

Mindez csak „*érzelmi biztonságot nyújtó, derűs, szeretetteljes óvodai légkörben*” valósítható meg — olvashatjuk az OAP-ban. Valamennyi óvoda ebben egyet is ért, a dolgok azonban a mindennapokban nem mindig így alakulnak. Vajon miért?

A szakirodalomban — cikkem írásához készülve — átnéztem az Óvodai nevelés bibliográfiájának négy kötetét és egyetlen cikket, tanulmányt sem találtam az óvoda légkörét, miliójét, atmoszféráját illetően. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy nem írtak volna itt-ott róla, de összefoglalva ilyen címen nem. Talán azért, mert számunkra

annyira evidens, de elég csak mindig az ösztöneinkre, beidegződésünkre hagyatkozni? Az OAP szellemiségének valóra váltásához pedig nagyon sokszor nekünk van szükségünk szemlélet- és magatartásváltásra, néhány rutin cserélésére!

Aki úgy érzi a következő oldalakat olvasva, hogy igen, ebben van a valami, kérem próbálja meg! Önmagunk fejlesztése sok örömet adhat.

1. A gyermekközpontú nevelés feltételei

Ez a kifejezés szinte minden helyi programban szerepel. Ott, ahol az érés kiválásának stratégiájára építenek éppen úgy, mint amelyikben ezt nem csupán passzívan szemlélik, hanem tudatosan tervezett és szervezett nevelési helyzetekkel elő segítik. Miben van az eltérés lényege?

Nevelési elfoglaltságunkban, abban, ahogyan a gyermekek szükségleteit megítéljük.

Azt valljuk, hogy a gyermek 3-7 éves korban önmagát fogja rendes emberré formálni, mert „megéri, mint alma a fán”, vagy abban bízunk — mert talán erre képeztek ki valaha —, hogyha az óvodapedagógus mindent jól megtervez, megszervez és céltudatosan irányít, a gyermek elképzelésünk szerint alakul.

A kérdést azért „sarkítottam” így, mert napjaink vitái ekörül zajlanak. Tépelődéseink, bizonytalanságaink és elbizonytalanodásunk is. **Legelőször nevelési felfogásunkat kell tisztázni!**

¹ Óvodai nevelés országos alapprogramja. Budapest, 1996. 5. oldal

² Bakonyi Anna: Irányzatok, alternativitás az óvodai nevelés területén. Tárogató Kiadó, Budapest, 1995. 39. oldal

Én Montessorival vallom, hogy „nem alakítanunk kell a gyermeket, hanem alakulni engedni”.² Nem vezényelni, hanem szolgálni, türelemmel kivárni és elhárítani a fejlődést akadályozó tényezőket. Mindig csak akkor és annyit tenni, amennyit éppen igényel a gyermek ahhoz, hogy tovább tudjon lépni. De ezt az óvodapedagógusnak kell éreznie, tudnia és tennie, mert ő a katalizátor a csoport életében. Szükség van tehát a háttérbevonulására éppen úgy, mint a kezdeményezésére, a kivárására és a motiválására egyaránt.

Miért írok erről? Mert a csoportom légkörének biztonsága, kiegyensúlyozottsága elsősorban attól függ, hogy az óvodapedagógus jobban van-e önmagával, s valóban önmagát adhatja-e munkájában.

Nem tudom elképzelni, hogyan valósítható meg egy temperamentumában gyors reagáló készségű óvónőnél — hosszú távon — az olyan programelőkészítés, hogy az „egyéni kontaktusokban is mindig legyen lassú”.³

Első óvodai élményem hallgatóként a szarvasi gyakorló óvodában ért. A délelőttös óvónő rendkívül dinamikus, kreatív alkatú volt, akinek mindig mindenről eszébe jutott valami, s ötleteit a gyerekek azonnal átvéve „dolgozni” kezdtek. Az egész délelőtt lázas sürgésben — ma úgy mondanánk, kissé túlmotivált — állapotban telt el. Délben bejött Etelka néni, akiből áradt a csönd, a nyugalom, a ráérős, halk összebújás, csevegés. A csoport egy óra alatt mintha nem is ugyanazokból a gyerekekből állt volna. Számukra mind a két óvónő kedves és szeretetteljes volt, és jelentős szerepet töltött be személyiségük fejlődésében. Zavart minden bizonnyal csak az okozott

volna, ha egyszer Etelka néni viselkedett volna Csimbi óvó néni módra.

Miért kellene előírni, hogy melyik nevelő milyen legyen és kell-e? A gyermekek nagyon hamar átveszik a szeretett felnőtt mozdulatát, beszédstílusát, magatartásmódját, s ha ez eltérő, akkor változatosabb megoldási módokat sajátítanak el.

Vállaljuk tehát önmagunkat őszintén és hitelesen!

Részlet egy 1250 körül készített kapuzatról

A gyermekek bizonyára — szimpátiájuk alapján — jobban vonzódnak valamelyik óvodapedagógushoz vagy dajka nénihez. Az a fontos, hogy ezt természetesnek tekintsük, és minden gyermek megtalálhassa a maga számára legmelegebb ölelést, ahol megnyugvást talál, amikor erre szüksége van.

Gyermekközpontú óvodáról csak akkor és ott beszélhetünk, ahol a kis és nagy döntések mindig az ő szempontjuk szerint dőlnek el.

Az OAP kimondja „a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvodák kiegészítő szerepet játszanak”.

Ezzel azonosulva nem tehetjük meg, hogy egy nagyothalló gyermeknek ne készítettünk készülé-

ket, ha erre a család többszöri felkérésre sem hajlandó. Lehet, hogy a készüléket nem is érdemes hazavinni, mert másnap már nem lesz meg, de itt 10 órán át használva kinyílik a gyermek előtt a világ, s erről egy nevelő sohasem mondhat le.

A szülők kívánságára — a játékcentrikusságot hirdető óvoda is — dönthet úgy, hogy az egész délutánt a különböző szolgáltatások (idegen nyelv, olasz foci, karate-oktatás) töltik be anélkül, hogy ennek hatásáról, akár káros voltáról próbáltuk volna meggyőzni őket. Amennyiben így áll a dolog, intézményünk ideiglenesen vonzóvá tételért feláldoztuk a gyermekközpontúság elvét.

A kirándulás helyszínének kiválasztásánál is csak a gyermek igénye, szükséglete dönthet. Így nem fordulhat elő, hogy a 120 km-re lévő Egerbe viszik el a csoportot 32 fokban hőségben. A gyönyörű városról, és — a 3-6 éves gyermekek számára még élményt alig nyújtó — várról csupán annyi maradjon, hogy „rettenetes melegem volt, és folyton szomjas voltam”.

A farsangi multság szinte minden óvodában ünnepi, vidám esemény. A program összeállításában, időtartamában mindig a gyerekek szükségletei érvényesülnek? Nem hiszem el, hogy egy 3-4 éves gyermek egész délelőtt hangos rockzenére kívánna „kitikkadásig” táncolni, s ebben még élvezetet is találna.

A gyermekközpontú szemlélet és ezen alapuló légkör alapvető feltevése, hogy ismerjük a gyermek testi, lelki, szellemi szükségleteit, s a vegyes csoportban a 3 éves és a 7 éves gyermek egyaránt jól érzi magát, mert egyénileg is változó igényeit kielégítheti.

(folytatjuk)

³ Dr. Hűvös Éva: Differenciált Óvodai Bánásmód. DOB-program a Kell és Lehet között, Budapest, 1996. 9., 51. oldal

Játék a hittanórán

Turbucz Erzsébet

Tanítsd a gyermeket az ő útjának módja szerint, még mikor megvénhedik is, el nem távozik attól.”

(Példabeszédek 22,6)

A *Soros Alapítvány Gyermekközpontú pedagógiák elkészítése a közoktatási rendszerben* címmel pályázatot hirdetett, amelyen a *Játék a hittanórán* című programommal támogatást nyertem.

Célom a *Hittan 2.* tanári kézikönyv játékleiteinek — didaktikai és dramatizált játékaiknak — kiegészítése. Ennek eléréséhez igyekeztem összegyűjteni és feldolgozni a játékkal kapcsolatos pedagógiai, pszichológiai és teológiai szakirodalmat. Valamint az éppen megvásárolható, a piacon lévő bibliaismereti játékokkal kiegészíteni a *Hittan 2.* anyagát, illetve alkalmazásukat a többi évfolyamokon, tekintettel a *Magyarországi Református Egyház Zsinata* által jóváhagyott kerettantervre.

A 2000/2001-es tanévben, alapítványi támogatásból — egy második osztályos napközis csoporttal szakköri foglalkozás keretében lehetőségem nyílt az alapvető drámapedagógiai játékok, gyakorlatok játszására; a második osztályos kerettanterv történeteinek dramatizálási lehetőségeit próbálgatni.

Hittanórákon kerestem és kerestem a lehetőségeket a megismert játékok alkalmazására, és a tantermi körülményekhez, osztályhoz, csoporthoz való továbbfejlesztésére.

Tapasztalataimat szeretném továbbadni azzal a szándékkal, hogy

talán mások is tanulhatnak abból és azáltal, amit én is megtanultam.

Első nekifutásra gazdag és szerető szakirodalommal találtam magam szemben, s rájöttem, hogy ez az egy esztendő az alapos elmélyülésre nagyon kevés. Amikor a bibliaismereti játékok piacán körülnéztem, hogy meglevő ötletek mellé újakat gyűjtsék, meglepett a viszonylag széles választék.

Először arról szeretnék beszélni, hogy a sok pedagógiai módszer közül miért a játékot választottam.

Miért a játék?

„A játék másik öröme a saját elhatározásból ered, vagyis abból, hogy mindenki saját kedve szerint vesz részt benne. {...} Ez a szabad elhatározás az előnyös tulajdonságok csúcspontja, örül neki az ember, s mindenhol, jelentős dolgokban, játékokban érvényre juttatja. Értethető, hogy sehol sem játszanak kényszerrel, mivel ha a játékot kényszerítjük, nem származik belőle öröm, csak szenvedés, mint ahogyan más téren is, ha az ember akarata ellenére cselekszik.” (Comenius)

A játékok elsődleges haszna, hogy felkeltik a gyerekek érdeklődését és cselekvésre ösztönöznek. A játékok változatossá teszik az éppen időszerű tananyagot. „A hatékony tanulás egyik jellegzetessége, hogy többfajta feladatban szervezi a tanulást, többféle tanítási módszert használ.”¹

Változatosságot vihetnek a játékok bármely tantárgy oktatásába. *Marlene D. LeFever: Ötletgazdag tanítási módszerek* című könyvében a tárgyalat tanítási módszerek előtt ar-

ról ír részletesen, miért nem merünk szakítani a megszokottsággal. Miért köti gúzsba a megszokottság az ötleteinket, alkotóképességünket? Miért nem merünk átlépni a saját magunk által emelt korlátokon? Vajon elég változatosak-e a tanítási módszereink? Vannak tanulók, akik legtöbbet a cselekvés közben tanulják, vannak, akik hallgatás közben, mások a beszélgetésekből. Tudjuk-e változtatni módszereinket úgy, hogy minden tanulót aktívan foglalkoztassunk?

„Érték van a változatosságban a változatosság kedvéért is. Az ipar kísérleteket végzett azokkal a módszerekkel, amelyek által emelhető a termelékenység. Bevezették a zenét, és a termelés növekedett. Még jobb kivilágítást alkalmaztak, és a termelés újból emelkedett. Elvették a zenét, és a termelés ismét növekedett. Csökkentették a megvilágítást, és a termelés növekedett. Nyilvánvalóvá lett, hogy nem bizonyos változások okozták a különbséget, hanem egyszerűen maga a változás.”²

Szaktanácsadói látogatásaim során nagyon sok értékes és ötletes hittanórát láthattam. Ha visszagondolok, ezek az órák zömében az alsó tagozaton voltak. Ötödik és hatodik osztálytól kezdve egyre szegényesebb az ötlettárunk, és egyre unalmasabbak az óráink. Súlyosbítja a helyzetet, hogy egyre nehezebb, több anyagot kell(ene) megtanítanunk. Sokan teszik fel azt a kérdést, hogy miért csökken a hittan népszerűsége a negyedik és a hatodik osztály között?

¹ Robert Fischer: Tanítsuk gyermekeinket gondolkodni játékokkal, Műszaki Könyvkiadó, Budapest

² Marlene D. LeFever: Ötletgazdag tanítási módszerek, Légy eredményes keresztyén tanító, Ford.:É Gerzsényi László, Bp. 1994. (57.old.)

Az idézett könyv nagyon sok tanítási módszert részletesen elénk tár amelyek a hetedik osztálytól az érettségiig alkalmazhatók. A játék lehet az egyik, természetesen nem az egyetlen módszer arra, hogy óráinkról számúzzuk az unalmat és a megszokottságot. Jókedvet, örömet, derűt, nevetést vigyünk a sokszor olyan egyhangú tanulásba, mert „a játék éppúgy használ a test egészségének, mint a lélek gyarapodásának”. (Comenius)

“A játék egy sajátos emberi tevékenység. [...] A játékoság egy nevelési alapelv, amelynek az a lényege, hogy más tevékenységekben, tanulásban, munkában, azért kívánjuk alkalmazni, hogy segítségével aktivizáljuk a gyermek egész személyiségét. A játékosággal felkelteni, megtartani és kielégíteni igyekszünk az érdeklődést, és az érzelmekre kívánunk hatni.”³

Egy kis játékpedagógia

A játékok műfaji meghatározásánál Maszler Irén: *Játékpedagógia* és Gabnai Katalin: *Drámajátékok*, valamint Bevezetés a drámapedagógiába című könyvét használtam.

A játék fejlődésének rövid áttekintése:

- a cselekvéssor mint *műveleti* elem,
- az utánzott személy mint *szerep*,
- a szerep által meghatározott *szabály*.

Ez a gyermek tevékenységének első önállósult formája. Ez már igazi játéknak tekinthető, melyet képzeletbeli játéknak vagy alkotójátéknak nevezünk.

A játék kialakulásának kezdeti fázisában a *művelet* dominál, a szerep jelentősége csekély, a szabály rejtett formában van jelen.

Naiv figurális ábrázolások, 1761-ben festett táblákon

A gyermek a tárgyi világ megismerésében annyira előre halad, hogy felismeri az emberi viszonyokat, a játék tartalma elmélyül, és egyre jobban tükrözi a felnőttek tevékenységét, ekkor a *szerep* válik hangsúlyossá.

A szerepjáték fejlődése során a szerepek differenciálódnak, egyre összetettebbek lesznek. Minél összetettebb a játékcselekmény, minél különültebbek a szerepek és bonyolultabbak a műveletek, a *szabály* annál jelentősebbé válik.

Ha a szabály hangsúlyos, akkor a szerep és a művelet a szabálynak rendelődik alá — ez az elemi szabályjáték.

A játék jellemzője, hogy elemei egymástól függetlenül is tovább fejlődnek, és ez újabb játékfajták fejlődését eredményezi. Az *alkotójáték* alapelemei: a *művelet*, a *szerep* és a *szabály*. A *konstruáló* játékok a *műveletből* származnak, a *dramatizáló* játék a *szerep* önálló fejlődéséből alakul ki. A *szabályjáték* alapelemei a *feladat* és a *szabály*. Ide tartoznak a nevelők által előre megtervezett *didaktikus* játékok és a *mozgásos* játékok.

Játékfajták:

— képzeletbeli alkotójátékok: szerep, művelet, szabáyelemekkel, művelet-hangsúlyos játékcselekvések; gyakor-

lójáték, építőjáték, konstruáló játék, barkácsolás, modellező játékok, szerephangsúlyos játékcselekvések: szerepjáték, bábozás, dramatizálás-színjátás; szabályhangsúlyos játékcselekvés: népi játékok, mondókák, dalos játékok, mozgásos játékok, — szabályjátékok: testnevelési játékok, szellemi vetélkedők, társasjátékok (didaktikai játékok), sportjátékok, — számítógépes játékok.

A fenti felsorolás vastagon szedett része is mutatja, mely területek milyen játéktevékenységek azok, amelyet használunk, használhatunk a hittanórákon is, alkalmazkodva az életkori sajátosságokhoz.

Én két nagy területtel kívánok foglalkozni, a *szerepjátékokkal* (bábozás, dramatizálás, színjátás), valamint a *szellemi vetélkedők, társasjátékok* csoportjával, melyet a szabályhangsúlyos játékok közé sorolunk, és didaktikai játéknak is nevezünk.

Alapfogalmak:

Szabályjátékoknak nevezzük azokat a játékokat, amelyeket előre meghatározott szabályok pontos betartása szerint játszunk, és cselekménysorozata verseny formájában zajlik le.

A legtöbb játékunk a társasjátékok kategóriájába sorolható, azok közül is a táblás társasjátékok. Tantermi körülmények között (hely, létszám, idő stb.) csak változtatásokkal játszhatók. Azok a legjobban hasznosítható társasjátékok, amelyek több játékötletet tartalmaznak.

Azokat a játékokat nevezzük *intellektuális játékoknak*, melyek a gyermek valamilyen értelmi képességét (érzékelés, figyelem, emlékezet, gondolkodás-beszéd) kiemelten mozgó-

³ Maszler Irén: *Játékpedagógia*, Comenius BT, Pécs, 1996. (22.old.)

sítják, s ezáltal azt az értelmi képességet intenzívebben fejleszti. A személyiségfejlesztő módszereknek, játékoknak nagyon nagy irodalma van, amely nagy segítség a hitoktatás módszereinek, ötleteinek kidolgozásában. Ezek közül a gondolkodást fejlesztő játékok nyújtják a legtöbb segítséget.

A *kvízzjáték* a szellemi vetélkedők egy sajátos formája, szorosan összefügg a műveltséggel. Edzi a logikai készséget, a kombinációs képességet, a figyelmet, de még a játékos humorát is. Sokoldalú játék, mert egy-egy kérdéssel könnyen meglephetjük a játékost. Nem egyszerűen ismereteket kér számon; szükség van a találékonyságra, a kreativitásra, a figyelem koncentrálására. A kérdések gondos összeválogatásával teremthetők meg ezek a helyek.

A *gondolkodást fejlesztő játékok* biztosítják az egyéni, a tanuló párbajban vagy kiscsoportban vagy nagyobb csoportban, illetve osztályban végzett tanulás lehetőségét. Ezzel is a már említett változatosságot vihetik a mindennapi munkába.

A játékok felkelthetik az érdeklődést az óra elején, vagy lezárhatnak egy-egy szakaszt. A játék mindig aktív közreműködést kíván. Az a jól szervezett játék, ha mindenki benne van, hiszen együtt kell működni a szabályok szerinti tevékenységben, és meg is kell mérkőzni a többiekkel, egyfajta győzelem eléréseért.

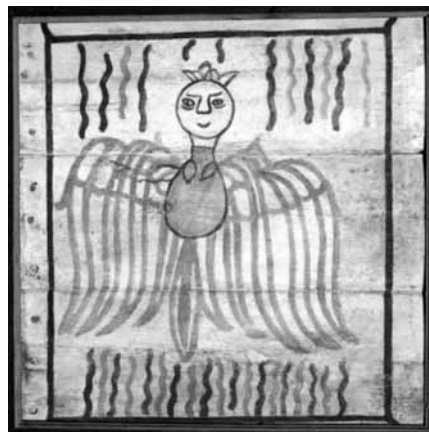
Az ilyen együttes tevékenység révén, a játékok fejlesztik a közösségi szellemet, megteremtik az összetartozást, segítik az együttműködési készséget. A játékok nem csupán szellemi kihívást jelentenek, fejlődik a gyermek erkölcsi érzéke is, gyakorolják hogyan kell viselkedni közösségben, társaságban. Ez nem is olyan könnyű.

Melyek azok a tulajdonságok, amelyeket a játékok táplálnak? —

Türelem, kitartás, önbizalom, öntudat és önbecsülés, barátság, mások iránti bizalom, nyitottság és empátia. Vannak, akik egyedül, vannak, akik csapatban szeretnek játszani, vannak, akik párban. Jó, ha változtatjuk a felállást, vagyis, hogy egyéni vagy csapatküzdelemről van szó. A bibliaismereti versenyeken való részvétel minden esztendőben új kihívások elé állított, hogyan is készülnünk fel a versenyekre, milyen módszert és milyen taktikát válasszunk? Legyen a felkészülésünk eredményes, és ugyanakkor egyre nagyobb kedvvel vegyenek rajta részt a gyerekek. A dramatizálás már önmagában is motiváló erő volt, de amikor a feladatlapok megoldására, a bibliaismereti anyag részletes feldolgozására került a sor, akkor már elvéreztünk.

Hogyan tudnám elősegíteni a gyerekek gondolkodásának a fejlődését, hogy eredményesen és önállóan tudjanak megküzdeni egy-egy feladatlapmal, dramatizálással, akár versenyhelyzetben is?

A didaktikai játékok alkalmasak arra, hogy a gondolkodást gátló tényezőket kiküszöböljék. Az egyik legelterjedtebb hiba, amelyet a gyerekek elkövetnek: a sietség, a kapkodás. A kapkodó gyerekek, a játékban is sietnek, gondolkodás nélkül, gyorsan lépnek egy bábuval vagy válaszolnak a feltett kérdésre úgy,

hogy az összes válaszadási lehetőséget nem gondolták végig. A játékok egyik célja az is, hogy leszoktasson a kapkodásról, megálljanak és átgondolják a lépéseket.

A másik, amikor rutinból, megszokásból, gondolkodás nélkül cselekszenek. Amikor többféle megoldás lehetséges, tudjanak mindenféle nézőpontot megvizsgálni. A harmadik hiba a szétszórtság. Amikor egy-egy feladat elvégzéséhez nincs terv, stratégia. Vagy egyik feladatból átlépnek a másikba és mindegyiket befejezetlenül hagyják. Összefüggés nélkül, szervezetlenül gondolkodnak, dolgoznak.

A játék megtanulása (szabályok)

Gondoljuk végig a következő három megoldást. Hogyan tanulhatnák meg a résztvevők a játékot?

1. Azok a játékosok, akiknek újak a szabályok, olvassák el ezeket, majd próbálják ki a gyakorlatban.

2. Kérjük fel egy gyereket, aki ismeri a játékot vagy olvasta már a szabályokat, hogy mutassa be a játékot a többieknek.

3. Mi mondjuk el a teendőket a tanulóinknak, miután megismertük a szabályokat.

Miután a szabályokat és az értékelés módját mindenki érti, játsszunk egy próbajátékot. Legegyszerűbb a nehezebben érthető szabályokat leírni, sokszorosítani vagy tegyük ki a terem falára, hogy mindenki lássa.

A játék elején tudatosítani kell a gyerekekben a játék célját. Márpedig a játék célja, hogy gondolkozzanak és tanuljanak valamit. Mind ezt örömmel tegyék. Gondoljuk együtt végig a játékot, beszéljük meg a játék stratégiáját, szervezzük meg az esetleges csoportokat. Jöhetnek a gondolkodtató kérdések!

(folytatjuk)

Nyelvvizsga-recept Magvető-módra

Nádházi Gabriella

Idegen nyelveket tudni szép, a hazait pedig lehetőség művelni kötelesség.”

(Kölcsey Ferenc)

Ez a cikk már 2001 februárja óta vár megjelentetésre. Iskolánkban azonban — Istennek hála! — annyi más jeles eredmény is született, illetve oly sok színvonalas rendezvényre került sor a 2000/2001-es tanév második félévében, hogy ez az írás eddig mindig kimaradt.

Most azonban ismét nagyon időszerűnek tartom az új tanév kezdetén útmutatásként és biztatásként is mindazok számára, akik komolyan szeretnének nyelvtanulással foglalkozni. Tészem ezt mindazzal a tapasztalattal a hátam mögött, amely az elmúlt kilenc évben felhalmozódott és kikristályosodott bennem, mint német nyelvet is oktatóban (valamint 30 éves közalkalmazotti munkaviszonnyal és 26 éves gyulai pedagógusi pályafutással a tarsolyomban).

A sikerek hallatán egyre több gyermek és szülő is behatóbban érdeklődött a hatékony nyelvtanulás, illetve a nyelvvizsgák letételének mikéntje felől. Erre több „recept” kínálkozik, én most csak az általunk már sikeresen bejárt utat vázolhatom, mint egyféle alternatívát a sok közül.

Hány éves kortól érdemes nyelvet tanulni?

Bár az érdemi nyelvtanulásra kb. 3. osztályos kortól képesek a gyermekek, én így építeném fel a nyelvtanulás rendszerét:

— óvodában: versek, mondókák, dalok, játékok tanulása, ismerkedés az adott nyelv hangzásával,

— 1-2. osztályban: néhány témakör szókincsének megalapozása játékosan, szemléletesen,

— 3. osztálytól: megkezdődhet egyszerűbb nyelvtani fogalmak bevezetése is,

— 4. osztálytól: az előző évek eredményei és a szülőkkel való megbeszélés alapján egy nívócsoport és egy

átlagos csoport kialakítása, így minden gyermek a maga szintjén eredményesebben haladhatna tovább, — 4-8. osztályig: nagyobb óraszámú nyelvtanulás!

— 7-8. osztályban: plusz óra beállítása a nyelvvizsgára készülők, illetve a középiskolák nyelvi tagozataira felvételizni szándékozók részére.

Hány óra nyelvtanulás szükséges egy alapfokú nyelvvizsga letételének megkísérléséhez?

Mintegy 400-600 óra.

Milyen csoportlétszám ideális a nyelvtanuláshoz?

Fél osztály, 8-12 fő.

Milyen adottságokat, erőfeszítéseket követel a gyermekek részéről a nyelvtanulás?

Jó, ha rendelkezik a gyermek jó nyelvérzékkel (ami körülírhatatlan fogalom), ez legtöbbször társul a jó magyar nyelvtani alapok meglétével és matematikai logikai érzékkel, vagy mindezekre épül. Ezek hiánya azonban — bizonyos szintig — pótolható kitartó szorgalommal és kemény tanulással.

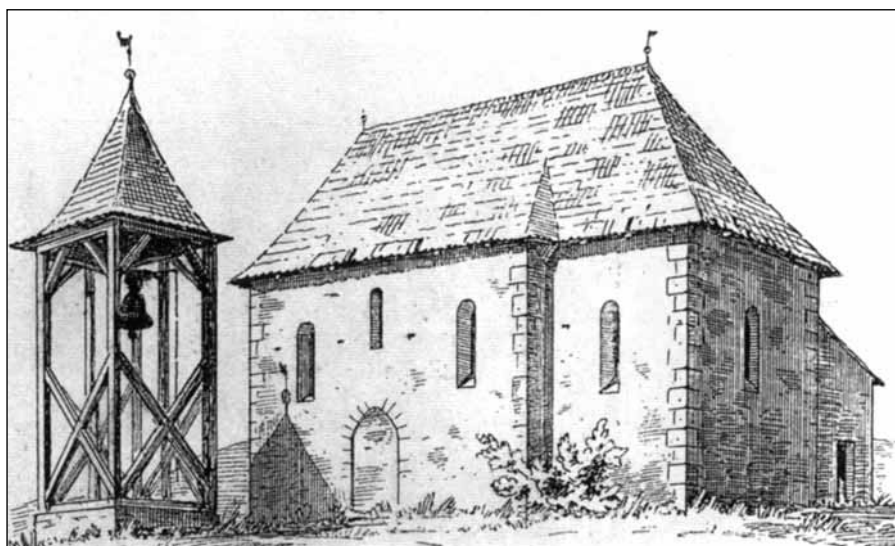
Érdemes-e nyelvet tanulni?

Feltétlenül! A mi kis országunk gyönyörű nyelve annyira egyedi, elszigetelt, kevés rokonnal rendelkező, hogy rá kell ébrednünk (mint más kis nemzetek is tették, pl. Hollandia, Dánia stb.), hogy nekünk kell megtanulnunk a főbb világnyelveket, beilleszkednünk ilyen téren is Európába és a nagyvilágba.

A középiskolák legtöbbszörében már két nyelvet kell tanulniuk a diákoknak, s milyen könnyebbséget jelent, ha az egyikből már biztos alapokat

Tóth Adél és Zolnai Richárd tanulóink német nyelvből, Uhrin Eszter pedig angol nyelvből tett sikeres alapfokú nyelvvizsgát

A csécsi templom és harangláb

hoz a gyermek az általános iskolából. A második (és többedik) idegen nyelv tanulása mindig könnyebb, ha már egynek a hangzásában, szerkezetében tapasztalatot szereztünk. Most már az egyetemek és főiskolák saját hatáskörükben dönthetik el, hogy egy vagy két középfokú nyelvvizsga letétele után kaphatnak diákjaik bármilyen diplomát is.

Vagy pl. a nemrég életbe lépett új Köztisztviselői Törvény is külön pótlékkal dotálja az Európai Unió három fő nyelvéből (angol, német, francia) letett nyelvvizsgákat.

Érdeemes-e alapfokú nyelvvizsgát tenni és mikor?

Természetesen érdemes! Ez legkorábban csak a 14. életév betöltése után engedélyezett, tehát 8. osztályosként tehető először. Némely felsőoktatási intézmény levelező tagozatán a diplomához jelenleg elég egy alapfokú „C” típusú (szóbeli + írásbeli) nyelvvizsga is, más karok viszont pl. egy középfokú és egy alapfokú nyelvvizsgát igényelnek.

Ha nem ennyire „célirányosan” nézzük a dolgot, akkor is érdemes nyelvet tanulni, magáért a tudás öröméért is, vagy hogy később külföldön járva beszélgethessünk az ot-

tani emberekkel. Pályaválasztásnál, álláskeresőnél és —változtatásnál is növeli esélyeinket a nyelvtudás.

Miből és hogyan kell felkészülni egy alapfokú nyelvvizsgára?

Ideális, ha a kezdetektől 8. osztályig egy tanár kezében van a nyelvi csoport (mint ahogy ez évekig megadatott nekem), vagy esetleg csak az alsó és felső tagozat között van tanárváltás. Így a tanár tudja, hogy mire épít, hová akar és tud eljutni tanítványaival. Jó, ha egy tankönyvsorozatot dolgozunk fel, mert nyelvből kártyavárként omlik össze az építmény, ha nincsenek alapok, ha hézagos a felépítmény. Végül az utolsó 2-3 évben át kell vennünk azt a mintegy 25 témakört, amelyből a nyelvvizsgán kérdezhetnek. (Sajnos ma még a tankönyvek témái és a nyelvvizsga követelményei sok mindenben nem fedik egymást!)

Hogyan zajlik le a nyelvvizsga?

Szóbeli vizsgán mosolyogva, magabiztosnak látszva, az adott nyelven köszönve lépünk be a terembe, a vizsgáztatók elé. A vizsga folyamán csak az adott nyelven szólalunk meg és úgy kérjünk esetleges segítséget is.

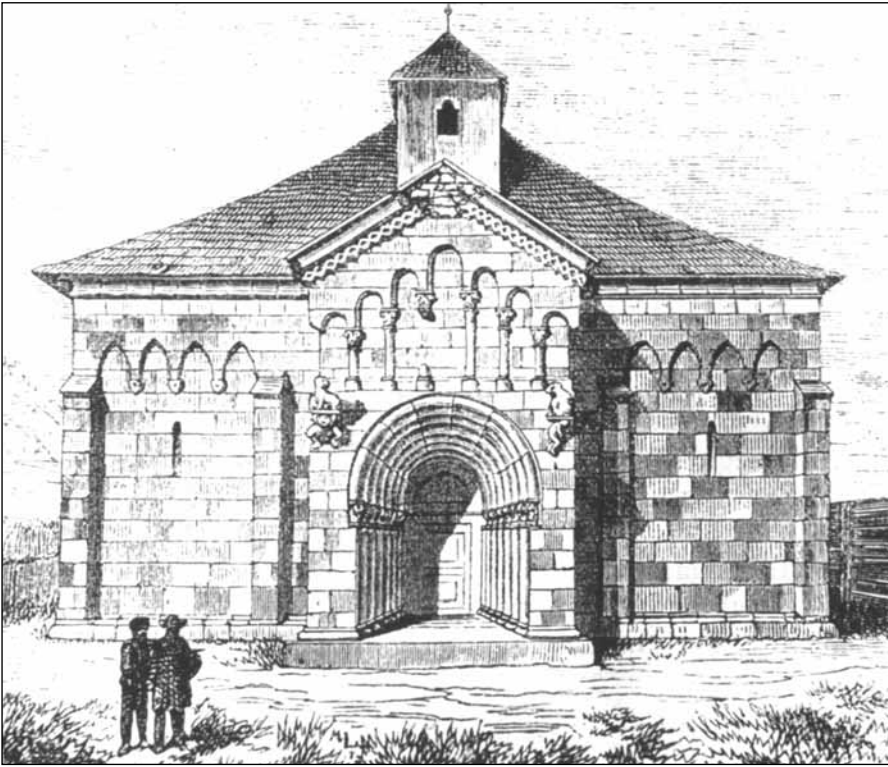
Először általában személyes adatainkról kérdeznak, részletesen bemutatkozhatunk. Utána két képet kell húzni, ezekből kiválasztani a vizsgázónak megfelelőbbet, s önállóan, folyamatosan elmondani gondolatainkat a képpel kapcsolatban. Majd egy szituációba kell beleélnünk magunkat és egy párbeszéd egyik résztvevőjeként kötetlen beszélgetést kell folytatnunk a vizsgáztatóval.

Mindhárom feladatra kb. 5 percünk van, tehát kb. negyed óra a szóbeli vizsga időtartama. Sikeresnek akkor mondhatjuk magunkat, ha 60% feletti teljesítményt értünk el.

Az *írásbeli vizsga* mintegy egy órás, szótárt is lehet használni hozzá. (Tanítványaimnak 3. osztályos koruk óta van saját, kétnyelvű kis-szótárunk és fokozatosan megtanultuk a szótárhasználat fortélyait is, hisz a német szótárak nyelvtanilag sok „puskát” tartalmaznak, de „titkaikat csak a hozzáértőknek fedik fel”.)

Gál Adrienn tanulónk a Millenium évében rendezett Református Általános Iskolák Országos Levelező Tanulmányi Versenyének nagykovácsi döntőjén német nyelvből ért el első helyezést

Karcsa temploma 1863-ban

Először egy egyszerű, rövid lapot vagy levelet kell megírni egy megadott témáról, az adott nyelv levelezésének formai követelményeit szigorúan betartva. Majd egy, a hét-köznapiakban előforduló prospektus, hirdetés, reklám, felhívás, értesítés stb. szövegét, tartalmát kell megérteni és a feltett kérdésekre értelem-szerűen reagálni. Esetleg fordítást kell végeznünk.

Az időnket jól kell beosztanunk, mivel egy-egy feladatra 15-20 percünk jut. Az értékelés hasonló az előzőekhez. Az írásbeli vizsga hivatalos eredményét azonban csak kb. 6 hét múlva tudjuk meg, mert a nyelvvizsgaközpontokban javítják ki a dolgozatokat.

Érdemes-e ennyi energiát fektetni egy „papír” megszerzésébe?

Érdemes! Hiszen ez a „papír” tükrözi és igazolja a befektetett munkánkat és tudásunkat! Ezenkívül 14 éves korunkban ekkor kerülünk szembe először egy vizsgaszituációval (s ezután életünkben majd

még számtalanszor). Saját iskolánk ismerős közegéből kiszakadva, idegenek ismeretlenül igyekeznek pártatlan véleményt kialakítani rólunk, s nekünk ezzel szembesülnünk kell. Nem tesz rosszat egy ilyen erőpróba, fejleszti önkritikánkat, szondázza érettségünket és teszteli tudásunkat.

Nagyon sok középiskola felmentést ad a felvételi alól, amennyiben a gyermek kitűnő eredményű felsős bizonyítvánnyal rendelkezik és a nyelvi tagozatokra sem kell annak felvételiznie, aki a nyelvvizsgát is letette. Tehát érdemes próbálkozni!

A fényképeken látható tanulóink a most kezdődő 2001/2002. tanévet már mint középiskolások fogják elkezdeni: *Tóth Adél* a gyulai *Erkel Ferenc Gimnázium* emelt német tagozatán, *Ubrin Eszter* ugyanitt az emelt angol tagozaton, *Gál Adrienn* ugyanezen iskola emelt matematika tagozatán és *Zolnai Richárd* a *Debreceni Református Kollégium* emelt német-magyar osztályában fogja kamatoztatni általános iskolánkban megalapozott tudását.

Milyen a jó nyelvtanár?

Alapos szakmai tudású, ön- és továbbképzések terén naprakész, precíz, következetes, kiszámítható, szigorúan, de igazságosan értékelő és osztályozó (hiszen a nyelvvizsgákon csak a 60% feletti teljesítmények az elfogadottak), de humorával és a tanulókhöz fűződő jó kapcsolattal tudja oldani a konfliktusokat, a nehézségeket; felrázni a csüggedőket. Mindig megkérdézheti a gyermek, ha nem ért valamit; felvetheti neki javaslatait; kijavíthatja a tanár által néha elkövetett táblai és szóbeli nyelvi hibákat.

Jó, ha felsőben a tanár az átlag vagy afölöttiek szintjén halad, de megfelelő munkával terheli a lemaradókat is. Jó, ha előkészíti a középiskolára, nyelvvizsgára, mert tudja azok követelményeit is. Jó, ha mindent kezdettől a nevével nevez (pl. nyelvtani fogalmak megnevezése az adott nyelven és latinul, ahogy később is hallani fogja azokat a diák).

Befejezésül álljon itt köszönet mindazoknak, akik ezen cikk írójának a tudását a fentiek szerint megalapozták, amelyből az évek során pazarul hinthetett tanítványai körében. Köszönetemet fejezem ki: a néhai *Szász Erzsébet* tanárnőnek (aki évtizedekig tanított magyar, román, német és francia nyelvet Gyulán); az ez évben elhunyt *Páncél Katalin* tanárnőnek (aki hosszú évekig vezette a német nemzetiségi tagozatos osztályokat egy általános iskolában); a Békéscsabán oktató *dr. Bukovinszky Istvánnak*; a budapesti *Goethe Intézetnek* (akik 120 órás továbbképzésemet a közelmúltban Nyíregyházán és Baján finanszírozták); valamint 19 éves Lilla lányomnak (aki a német és francia nyelvek szépségeivel ismerkedik), mint legfőbb támogatómnak és kritikusomnak.

Iskola és világ

Kölcsey Ferenc

Professzorodnak iskolája és a világnak iskolája közt, melybe most te lépni kezdettél, igen nagy a különbség, de a tanulásnak módja ugyanaz. Hallunk és látunk sokat, igen sokat, de azok csak akkor válnak ránk nézve hasznosakká, midőn magány és nyugalom elegendő időt adnak a fontolgatásra. Ilyenkor principiumokat választunk és hagyunk el; s ne hidd, hogy a tanuló fejeknél az ily választás és elhagyás igen gyakran elő ne forduljon. Aki sohasem lát magában tökéletet, mindég közelebb van ahhoz, mint a csalhatatlan.

Mikor én még igen ifjú valék, ezerfélét láttam magam előtt, s mindazt megtanulni és tudni akartam; s utoljára semmit sem tudtam megtanulni. Csak később hallottam Rousseautól, hogy az iskolai években csak metódust kellene szerezni, mely szerint azután tanulhassuk azt, amit választanunk kell. Egy ily metódusnak megszerzése nélkül felette nehézé tétetik a való tudomány: s ha való tudományt nem szerezhethünk magunknak, jobb semmit sem tudunk.

A szépmesterségeken s a humanisztikumokon kívül két kiváltképpen való útja van a tudományoknak: a matézis és a metafizika. Mindegyik a gyöngye fejeket csalhatatlanul elveszti, de a jó fejek az elsőbb által világgosságra és nyugalomra mennek által, — az utóbbik minden különbség nélkül a legerősbeket is megzavarja, világot s nyugtot pedig sohasem ad: a szépség lel-

Reneszánsz kori kőfaragás (Szerencs)

ke száll meg bennünket azon pillanatban, melyben küszöbére lépünk, s nincs ok, nincs szisztéma, mely többé bennünket az örvényből kivonjon. Ha minden szisztémákat megvetünk, örök bizonytalanság, s tudatlanságunk kínzó érzelme lesz hóhérunk: ha valamelyiket elfogadjuk, bizonyosságunk kútfeje úgysem lesz egyéb, mint tudatlanság. Boldog, akit géniusza oly útra visz, mely nyugalommal nyújt.

A szépmesterségekben élő ember az, kihez magát a grácia csatolja, s kiről mondhatjuk Tasso szavaival Goethenél, hogy annak keblén lehet nyugodni. Én az újabb nemzetek közt nem lelem azon szellemet, mely a görög nagyokon s némely rómaiakon is tündöklök. Azon boldog egű régieket, lettek légyen bár filozófok vagy bajnokok, egyformán veszi környül, mint valamely glória, a széplelkűségnek és örökké viruló ifúságnak bizonyos sugára, melyet egészen ki nem magyarázhatok, de minden észrevesz, valaki reájok figyelmes pillantatot vet vissza. Ott az érzés a szép iránt egyesülve az érett kor bölcsességével és nagyságával teszi azt, amit én minden mai nagyokban is találni óhajtanék. Így lennének köztünk szeretetre méltó filozófok és katonák, valamint el nem puhult érzelmű poéták, kiket az istenségnek ezen szép ajándéka, a poézis elevenítene, vidámítana, nem pedig eltemetne.

De hol vagynak azon környülmények, melyek Homért és Sokratest, Plátót és Themistoklest szültkék? A palaestra s az ifjak között jókor, s sanyarúan vidám órákban szőtt szövetség, mely a lelket idején felemelte s gyúlasztotta, anélkül, hogy érzékenységre s ezáltal puhaságba hullásra adott volna okot, örökre nincs többé közöttünk. Azonban nem méltó-e, hogy amit a környülmények s a szokott nevelés tőlünk megtagadtak, magunk igyekezzünk elérni? Csak egy szikrát azon lángból, mely a még fiatal Sokrates lelkében lobogott — s mi nem lehetne belőlünk?

Érzékenység és spekuláció, s a történetnek nyugodt keresése egyformán elrontanak bennünket: *Csinálni, csinálni* kellene! A cselekedetek, a publikumban forgás formálnak hasznos embert; s egy ily formált ember, ha szívében hordja a szépnak magvait, lesz azután Pászthoryvá, Ürményivé*.

* Az 1790-91. évi országgyűlés nagyhatású szónokai, a nemzeti érdekek védelmezői.

Mi hát az igazság? Két nem?

— Társkeresés, párkapcsolat, család —

Kádár Ferenc

Mindenekelőtt le kell szögezni, e kérdésben nekem nincsen saját igazságom. Történetem van, amely ma sajnos nem nevezhető szokványosnak... (Nagy családban nőttem fel, szeretetteljes légkörben, 19 évesen ismertem meg életem párját, akivel 4 év együtt járás után házasodtunk össze. Azóta, immár 21 éve, együtt vagyunk! Nagy családuk van, négy gyermeket nevelünk. Sem az első, sem a második családom nem „ideális”, de működőképes, életképes. Istennek adok hálát ezért...!)

Azt is le szeretném szögezni, hogy az egyháznak sincs kész igazsága e téren. Ezek a kérdések olyan elevenbe vágó „magánügyek”, helyesebben „coram Deo”-ügyek, hogy ezekre nézve semmiféle dogmaalkotás, szent klisék megfogalmazása nem lehet célravezető. Hirdethet az egyház ilyeneket, de nem fog használni vele, mert nem lesz, aki meghallgassa...

Amit tehet az egyház, a gyülekezet, a lelkész, és egyáltalán a keresztyén ember: e kérdésekben (is) oda kell hallgatnia Arra, aki az Igazság (Jn 14,6), oda kell hallgatnia, figyelnie a krisztusi lelkületre, amely nem képmutató és nem is cinkos, nem kívülálló, hanem elkötelezett az ember szeretetében (vö. Jn 8).

Isten Igéje a társkeresés, párkapcsolat, család kérdéseiben is ad válaszokat (sohasem receptet) annak, aki keresi ezeket a válaszokat. Tehát az egyháznak, lelkésznek, a keresztyén embernek az a dolga, hogy folyamatosan feltárja az Ige igazságát, mert „a Szentírásban Krisztus egyetlen egyháza a legteljesebb mértékben kifejtve találja

mindazt, ami egyrészt az üdvözítő hitre, másrészt ami az Istennek tetsző élet helyes alakítására vonatkozik.” (II. Helvét Hitvallás, I. fejezet)

Úgy érzem, a családi háttér ma kevesebbet tud segíteni, mint valamikor, akár csak évtizedekkel ezelőtt is. A család egységének bármilyen sérelmét, illetve robbanását elsősorban a gyermek sínyli meg. Amikor e közhelyet kimondom, hozzá kell tennem, hogy nem fel-

1793-ban és 1834-ben készült kazetták

tétlenül csak a gyermekkorban, sőt sok esetben az igazi bajok a gyermek felnőtté válásával tetőznek. Az a fiatal felnőtt, aki csonka családban (ma a gyermekek 50%-a csonka családban nő fel, 25%-a pedig házasságon kívül születik), vagy látszólag ép családban (itt arra gondolok, hogy látens válás is van(!), de arra is, hogy sok szülő az anyagiak utáni hajtás miatt minimális időt szentel a gyermekének) nőtt fel, nem kaphatja meg az életkezdéshez, családalapításhoz szükséges minta-csomagot (férjfeleség-szülői szerep...). Enélkül pedig félni fog attól, ami az élet legtermészetesebb ügye...

Ehhez járul hozzá, hogy — mint köztudott — az életritmus felgyorsulása erőteljesen eltávolította egymástól a fiatalok nemi érettségének és a családalapításhoz való társadalmi érettségének időpontját. Ma az első helyre került a tanulás, a (több) diploma megszerzésének, a karrier megalapozásának az igénye. E folyamat vitathatatlan előnyeinek elismerése mellett is fel kell tenni a kérdést, hogy nem elvesztett idő-e az a 10-15 év, ami mondjuk az érettségigől számítva kb. a 30. életévig eltelik sok fiatal életében. Sokszor eskettem már (pl. Sátoraljaujhelyen 6 év alatt 120 pár volt), s megfigyelhető: egyre többen érik el férfiak a 30. életévet, nők a 25-30. életévet, mikor házasságot kötnek. Nem csak elvesztett idő, hanem veszélyes idő is ez! Annyi szexuális energia és feszültség halmozódik fel ennyi idő alatt, hogy szinte „természetesnek” tűnik az együttélés, az alkalmi partnerek keresése szerelem nélkül, vagy a szexuális ösztönök másféle kiélésének kényszere. Aki pedig szublimálja, eltemeti, esetleg személyiségtorzulást szenvedhet el, és alkalmatlanná lehet a társas kapcsolatra.

Ez az életkor a döntések időszaka. Sokszor kemény döntést is kell hozni: pl. azt, hogy valaki a családalapítást, vagy az anyagi alapok megteremtését helyezi előtérbe. Sokan „józanul” az utóbbit választják, de nem biztos, hogy hosszútávon ez éri meg. Mindennek rendelt ideje van — olvassuk a Prédikátor könyvében. A felnőttkor jele, hogy az ember ezt a rendelt időt felismeri és azt teszi első helyre, aminek éppen

kairosza van! Hogy is mondja József Attila egy helyen? „*Ügyeskedhet, nem foghat a macska egyszerre kint s bent egeret.*”

Hadd térjek ki egy lényegi kérdésre: a Szentírás emberről alkotott képének felvázolására. Érdekes könyvet olvastam évekkkel ezelőtt: T. W. Manson: *Ethics and the Gospel* (London, SCM Press Ltd., 1962). A szerző összehasonlítja a görög és az ótestamentumi emberképet, életfelfogást. A görög azt mondja az emberre, hogy „polgár”, a polisz tagja. Ő mint egyed a többi emberrel, mint polgártárral együtt alkotja a közösséget. Ez a gondolkodás az individuumból indul ki és így jut el a közösségig. Az embert az elkülönülésében, egyediségében vizsgálja. Ezzel szemben az ótestamentumi zsidó gondolkodás szerint az ember életének, eszmélkedésének alapja az összetartozás, a közösség. Itt nem az egyén az alapvető egység, hanem a különböző méretű összetartozások (család, törzs, nép). A görög „polgártársnak” nincs héber megfelelője. Helyette két szó áll: ré'a és 'ah (felebarát és testvér). (A gondolatmenetet ld. 11kk.) Ehhez hozzá lehet tenni, hogy pl. a héber törvénykezés, bár humánusabb, mint az ókori Kelet más törvényei (ld. Hammurabi törvényei), nem rendelkezik folyton külön a nőkről, gyermekekről. Ennek oka: a közösségről (családról) rendelkezik, melynek integráns részei a nők és a gyermekek.

A görög szellem analizál, az egyedből indul ki, az ótestamentumi lelkület (s nyugodtan mondhatjuk egész bibliainak, evangéliumainak) viszont szintetizál: a közösséget tekinti alapnak, s ezzel „koordináta-rendszert”, helyet, védelmet, célt ad az egyén létezésének.

Ma ez a két gondolat feszül egymásnak. E világ „prófétái”, a média világa a görög ideát terjesztik (általában a liberalizmus politikai fogalma köré szoktuk vonni ezt a megnyilvánulást). A magyar gondolkodás és életfelfogás hagyományosan — keresztyén alapokon is! — a bibliai felfogáshoz áll közel. Illetve egyre távolodni látszik...

A keresztyén ember — és a gyülekezet, egyház — az evangélium ismeretében a közösségi életfelfogást vallhatja sajátjának. Itt saját gondolkodásunkat is mérlegre kell tennünk: az összetartozások hatá-

rozózzák-e meg az életemet, a gondolkodásomat, a tervezésemet, döntéseimet? Próbáljuk ezt megvizsgálni a társkeresés, párkapcsolat, családi élet (alcímbe megadott) hármásában.

Társkeresés

Nem az én magánügyem. Nem arról van szó, hogy egy egyed keres (és talál) egy másik egyedtet. Itt is az Istennel való kapcsolatom az elsődleges. Arról van szó, hogy Isten észreveszi, tudja, hogy nekem nem jó egyedül (1Móz 2,18kk.). Az Ő ügye, az Ő fájdalma ez a hiány! Hát hogyanne bízhatnám az Ő kezére ezt a dolgot is, aki ennyire szívén viseli az ember ügyét. Nem csak azt tud-

ja, hogy kell valaki, hanem azt is: milyen valaki kell: „hozáilló segítőtárs”. Az idézett gyönyörű bibliai szakasz szépen levezeti a dolgok rendjét: Isten és ember összetartozása ember-ember, férfi-nő összetartozásban gyümölcsözik (*„csontomból való csont, testemből való test”*). Itt az álom nem a tudatlanság állapotát jelenti, hanem a szerelem megmagyarázhatatlan csodáját (vö. Gyökössy Endre: *Az őstörténet*, Bp., 1994).

Hasonlóan sokatmondó történet az 1Móz 24, amikor Ábrahám feleséget hozat Izsáknak. Ez az ügy sem csak Izsáké, s ennek igazi oka nem a patriarchális társadalmi berendezkedés, hanem sokkal inkább a szövetséges Isten ígérete, amit Ábrahám hordoz és ad át fiának [*“Sok nép atyja leszel”* (1Móz 17,4b)]. Isten aktivitása egyértelmű a szolgálta felkészítésében, Rebeka felkészítésében, a jelek adásában. De vegyük észre Izsák aktivitását is: várja menyasszonyát — hadd mondjam így: elé megy — és imádkozik! (63. v.) Isten cselekvése nem tesz passzívva a párkeresés időszakában sem, sőt! Természetes módon lehet és kell élni azokkal a lehetőségekkel, ajándókkal, amiket a nőnek, illetve a férfinak éppen azért adott az Isten, hogy —tetszenek egymásnak...

A társkeresés olyan értelemben is közösségi ügy, hogy nem mindegy, hogy honnan választjuk a párt. A fenti történetben Ábrahám a hazájából, az övéi közül hozat feleséget Izsáknak. Amit Pál a felemás igáról beszél (1Kor 6,14), az valós veszély. Sokan megtapasztalták már keserűségét. Örülök viszont annak, hogy egyre több közösségi alkalom nyílik keresztyén fiatalok számára az egymással való megismerkedésre. Nem tudom, hogy az egyetemi és főiskolai gyülekezetek mennyire ismerik fel és töltik be ilyen jellegű küldetésüket...

Párkapcsolat

„*Jobb kettőnek, mint egynek*” — mondja a Prédikátor életbölcssége. S hozzáteszi: „*A hármas kötél nem szakad el...*” (4,9kk.) Ketten — hármasban, ismerjük Gyökössy Endre könyvének címét. Tehát: kettőnk közössége Istennel való közösségünk, szövetségünk részét képezi. Ekkor lesz egész és egyre kiteljesedő a közösség.

Két részre oszlik ez az idő: az együtt járás és a házasság idejére.

Az együttjáráshoz idő kell! Lényege: a megismerés. Meg kell ismernem társamat örömben és bánatban, együtt és külön, harmóniában és veszekedésben. Meg kell ismernem a családját, azt a közösséget, melynek részese (van abban is valami, hogy nézd meg az anyját, vedd el a lányát). Meg kell ismernem, hogy másokkal hogyan kommunikál, hogy reagál nehéz, váratlan helyzetekben. Ugyanakkor meg kell

ismernem e közösség koordináta-rendszerében önmagamat is, én hogyan reagálok bizonyos új helyzetekben... Képes vagyok-e vállalni őt társamnak. Ehhez több év kell. Még ezután is sok felfedezésre váró terület marad.

De szólni kell a házasság előtti nemi élet kérdéséről is. Sokan ellenzik, sokan támogatják. Én mindenképpen ki szeretnék kerülni egy dolgot: azt, hogy ezt a nagy döntést levegyem a fiatal párok vállairól. Minden pár joga és kötelessége, hogy ezt felelősen eldöntse. Elromolhat azok házassága is, akik szűzen mentek a házasságba, s nem biztos, hogy boldogtalanok lesznek azok, akik az esküvő előtt nemi kapcsolatot létesítettek egymással. Egy dolgot viszont látni kell: az egymás megismerése folyamatában ez a megismerés (a héber jáda = ismeri ige jelenti a nemi aktust is) dominanciára tör. A többi fölé kerül. A többi jelentőségét el is homályosítja. Ezért nagyobb a veszélye annak, hogy a jegyesség idején nemi életet élők kevésbé törődjenek egymás teljesebb megismerésével, és így gyengébb alapokon állva könnyebben tönkremehet a házasságuk.

A házasság különös helyet foglal el Isten tervében. Ő szerzi, amikor egymás mellé állítja a férfit és a nőt. Védi, amikor a VII. parancsolatban kimondja: „*Ne törj házasságot!*” Magasra emeli, amikor népével való kapcsolatát szimbolizálja ezzel: „*aki alkotott, az a férjed*” (Éz 54,5), sőt a házasság képe Krisztus és az egyház viszonyának szimbolizálója is lett (Ef 5,21-33).

A házasság szent közösség — Isten szentségén alapul. A házasság hivatás: Pál a házaselektől különböző és egymást kiegészítő szolgálatot kíván: a feleség engedelmess-

kedjen férjének, a férj pedig szeresse feleségét (vö. Ef 5,21kk.). Melyik a nagyobb kérdés? Lehet-e minőségi különbséget tenni e kettő között? A kettő együttes jelenléte munkálhatja a teljes közösséget.

Hiányuk pedig? Azt, amit Pálhegyi Ferenc mond a „szokványos” házasság szakaszairól: romantikus szakasz (még nagyon szerelmesek), átmeneti szakasz (kisebb csalódások), a valóság szakasza (ráébredés a bajokra), a csalódás szakasza (egyre inkább külön), a rezignáció szakasza (teljes kudarc) (vö. Keresztyén házasság, Bp., 1992, 40-42.). Ha beteg lesz a házasság, mindent el kell követni a meggyógyítása érdekében — s ez mindig a két ember dolga! —, ha viszont már gyógyíthatatlan, akkor inkább a válás tisztességes vállalása a járható út. Egy utat nem szabad járni: a hazugságét, mert az okozza a legtöbb szenvedést, a legtöbb átkot.

Nincsen gondtalan házasság, nincsen ideális házaspár — akik viszont Istentől nyert hivatásként élnek meg egymással kapcsolatukat, Istentől nyernek erőt ahhoz, hogy a türelem, a megbocsátás, a helyreállítás lelkületével az egyensúlyi helyzet visszaállításáért és megtartásáért fáradozzanak. A házasság a jegyességnél is időigényesebb! — Itt hadd térjünk ki arra, hogy vannak, akik egyedül élnek életüket. Aki e léthelyzetben is képes felismerni a hivatásjellegget, az nem veszíti el a belső egyensúlyt...

Családi élet

Amikor az 1Móz 4,1-ben Éva ezt mondja: „*Fiút nyertem az Úrtól*”, akkor egy különös összetartozás születésének tanúi vagyunk. Ez a család. A család Isten Édenkerten kívüli első ajándéka. Ezt is megromtotta

1777-ben készült kazettás mennyezet feliratos táblája (Csaroda)

a bűn, sok átok árnyékolja, de Isten kegyelme sok áldás forrásává teheti.

Az embernek van hivatása, ez végzi bizonyos ideig. A családi élet viszont olyan hivatás, amelyet egy életen át kell végeznünk. Én csodálatosnak tartom, hogy Isten a bűnbeesett embert erre a hivatásra méltatta. Az is csodálatos, hogy az ezzel kapcsolatos döntések legjavát éppen fiatal korban kell meghoznunk. Isten a fiataalt alkalmassá teszi az útválasztásra. Mintegy érettnak nyilvánítja, és a választott úton való járásban folyamatosan érleli is. — Tehát nem a kivárás taktikája a helyes, hanem az, hogy a fiatal felnőtt intenzív kapcsolatban legyen az őt indító és vezető szövetséges Úrral.

Olyan nagy a család kérdésköre, hogy csak vázlatos áttekintést enged meg. *Hézszer Gábor: A pásztori pszichológia gyakorlati kézikönyve c. művében* (Bp., 1990, 262.) találtam egy jó ábrát, mely áttekinthető módon, egy nagy körben ábrázolja a

1834-ben készült kazetták

családi élet folyamatát: az egyedül éléstől a párválasztáson, a családi élet kibontakozásán át egészen az öregedésig, az emberi élet végéig.

A kör beírásai mutatják: állandó változából áll a családi élet, új helyzetek követik egymást. Ezek folyamatos alkalmazkodást igényelnek azoktól, akik a család rendszerében élnek. A tegnapi „törvények”-et ma már át kell írni, holnap pedig már el is lehet törölni. Az élet csodája ez — hatalmas „kaland”, amit megenni nem lehet. A változások között a gyermek(ek) érkezése, majd eltávóváása a legjelentősebb. A befogadás és a szabaddá tétel kettősségét feltételezik ezek az élethelyzetek. A gyermekéletek-hozta állandó változások között egy konstans elemnek egyre erősödő módon jelen kell lennie: ez a házaspár szövetségének erősödése. Erre nézve szól az eskü is: „holtomig-holtáig”.

Beszélnek szülőközpontú, gyermekközpontú családi modellről — mindkettő sok veszélyt rejt. Az igazi a krisztocentrikus családmódel, ahol a krisztusi lelkület, az evangélium szellemében történik az együttélés. Ilyen helyzetet feltételeznek az apostoli levelekben található „keresztény házirendek” (pl. Ef 5-6, Kol 3): az apostolnak a család minden tagja számára van evangéliumi tanácsa és intése. A családi kapcsolatok rendje benne van

egy nagyobb rendszerben, az Istenember szövetségében. Ennek megélése lehetővé teszi a prioritások eldöntését, a hierarchia működését, a konfliktusok kezelését, egyszóval az egészséges közösséget.

Mi hát az igazság? A társkeresés, párkapcsolat, család kérdéseiben nincs „kész” igazság, hanem Urunk felszólítását lehet és kell komolyan venni: „Keressétek először az ő országát és igazságát, és ezek is mind ráadásul megadatnak nektek.” (Mt 6,33)

Figyelembe vett irodalom:

- Ablonczy Dániel: *Családkönyv* (Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Bp. 1992)
- Brooks, R. T. P.: *What the Bible Says About...* (Mowbray, London-Oxford 1982)
- Gyökössy Endre, dr.: *Az őstörténet* (Szt. Gellért, Bp. 1994)
- Gyökössy Endre, dr.: *Együtt a szeretetben* (Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Bp. 1981)
- Gyökössy Endre, dr.: *Ketten — hármásban* (Új Ember, Bp. 1997)
- Hárdi István, dr.: *Lelki élet, lelki bajok* (Medicina, Bp. 1977)
- Hézszer Gábor, dr.: *A pásztori pszichológia gyakorlati kézikönyve* (Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Bp. 1990)
- *Hitvallásaink* (Ref. Egy. Konvent sajtóosztálya, Bp. 1954)
- T. W. Manson: *Ethics and the Gospel* (SCM Press, London 1962)
- Szentpály-Juhász Imre: *Kettesben — hárman* (Református Egyház, 2000. január, 8-9. o.)

(*Országos Református Egyetemista és Főiskolás Konferencia, Berekfürdő, 2001. július 22-28.*)

1792-ben készült famennyezet felíratos táblája (Türrice)

Az állami és a református tanügyigazgatásról általában

Papp Kornél

A Magyar Református Nevelés II. évf. 4. számában 2001 májusában indítottuk el „Az intézményalapítás és — fenntartás jogi szabályozása” címmel az egyházi tanügyigazgatás kérdéseivel foglalkozó sorozatunkat. 2001 szeptemberében Czeglédi Sándor hódmezővásárhelyi középiskolai tanár „Iskolák és fenntartók” című írása jelezte, hogy tanügyi jogi kérdéseink számos nehézséget hordoznak egyházunkban. A jogi szabályozás újragondolása reményében folytatjuk sorozatunkat.

A tanügyi jog

Az Alkotmány különleges törvény, alaptörvény, melyben az állam önmagát korlátozva biztosítja polgárai számára az alapvető jogokat (állampolgári jogok), megszbja a hatalom gyakorlásának törvényes kereteit.¹ A XVIII században a személyi, a szólás-, sajtó- és egyesülési szabadság, a vallás- és a tanszabadság jelentette a leglényegesebb állampolgári jogokat. A tanszabadság elve annyit jelentett, hogy minden ember szabadon eldöntheti, hogy hogyan és kitől kíván tanulni, ill. tanítani, s emellett az államtól való függetlenséget is hangsúlyozták.

A XIX századi jogpozitivisták fel fogás az állam által polgárai számára biztosított jogként fogta fel az állampolgári jogot: gazdasági (a munkához való jog), szociális (a társadalombiztosítás garantálása), kulturális jog (a művelődéshez való jog). Ez az állam aktív részvételét

kényszerítette ki. A művelődéshez való jog az állam olyan kötelezettségvállalása, amely az állampolgárok számára biztosítja a művelődés lehetőségét, sőt az állampolgárokat ösztönzi tudásuk gyarapítására. Magyarországon az 1868., 1907., 1926., 1940. évi törvények szabályozták az állami kötelezettségvállalást, s a II. világháború végéig a tanszabadság is megmaradt.

Magyar református egyházkozség
pecsétnyomó

A harmadik Magyar Köztársaság 1989. október 23-án hatályba lépett módosított Alkotmányának (mely az 1949-es Alkotmány módosításával jött létre)² 70/F. §-a foglalkozik a művelődéshez, az oktatáshoz való jog rögzítésével. Az államnak az Alkotmányban rögzített feladata a művelődéshez való jog biztosítása, de emellett a szabad vallásgyakorlat és a szabad iskolaválasztás biztosítása is fontos alapelv. Az alapfokú oktatás megszervezése kötelező állami feladat és az minden állampolgár számára ingyenes és kötelező. Az állam a pol-

gárok igényei szerint közép- és felsőfokú oktatási intézményeket hoz létre, tart fenn ill. támogat. Ezeknek mindenki számára hozzáférhetőnek kell lenni. Az állam ezenkívül vállalja az állampolgárok iskolán kívüli művelődésének támogatását is.

A művelődéshez és az oktatáshoz való jog deklarálása még nem jelenti a jog érvényesíthetőségét és érvényesülését. Szükség van az alkotmányos jog kifejtésére, a szervezeti és az anyagi garanciák megjelenítésére. Ezt a jogot az Országgyűlés az önkormányzati, a közoktatási, a felsőoktatási és a szakképzési törvényben szabályozott módon biztosítja. A közigazgatási rendszerbe helyezve, a tanügy-irányítási és tanügyigazgatási tevékenység keretében végzi az állam a szervezési, koordinálási, igazgatási és hatósági feladatait. A tanügyigazgatási tevékenység szintjei: központi, regionális, helyi települési (fenntartói) és intézményi.

Az oktatási ágazaton belüli szintenkénti munkamegosztás eredményeként alakul ki az azonos szintű és fajtájú tanügyigazgatási szervek feladatköre. Ezt tükrözi a hatáskör (egy adott szerv milyen ügyben hozhat döntéseket, milyen jogi eszközöket vehet igénybe feladatai ellátásához). A hatáskör nemcsak jogot, hanem kötelességet is jelent egyben. A hatáskör fogalmával összefüggésben értelmezhető az illetékesség fogalma, vagyis mely területre és mely szervekre, szervezetekre terjed

¹ Dr. Bosch Márta: Tanügyjogi és igazgatási alapismeretek. BME. Budapest, 1999. 57. p.

² 1949/XX. tv.

³ Dr. Bosch Márta: Tanügyjogi és igazgatási alapismeretek. BME. Budapest, 1999. 63. p.

Karcsa, XIII. század

ki az adott szervezetnek a döntési, irányítási és ellenőrzési jogköre. A hatáskört akkor lehet gyakorolni, ha párosul az illetékességgel.³

A közoktatásról szóló 1993/LXXIX. tv. 1. §-a kimondja, hogy a Közoktatási törvény fenntartótól függetlenül az egész oktatási ágazatra érvényes szabályozás. A nem önkormányzati fenntartók esetében az eltérési lehetőségeket a Közoktatási törvény (1993/LXXIX. tv.) 81. §-a tartalmazza. Az eltérési lehetőségek nem érintik a központi és a regionális állami tanügyigazgatási szintek hatáskörének illetékességét a nem önkormányzati fenntartókra illetve intézményeikre nézve. A nem önkormányzati fenntartók a törvényességi felügyeletet gyakorló jegyzőn [óvoda és általános iskola

esetén] illetve főjegyzőn [alapfokú művészetoktató intézmény, középiskola, kollégium, gyógypedagógiai oktató-nevelő intézmény és többcéllű intézmény esetén]⁴ keresztül kapcsolódnak a helyi illetve a regionális tanügyigazgatási szinthez. Több példa mutatja, hogy nem szerencsés a helyi jegyzőre bízni az óvodák és az általános iskolák törvényességi felügyeletét, mivel a helyi politikától nem tudják magukat függetleníteni. (Helyi válságot okozhat egy egyházi intézmény elindulása az amúgy is beiskolázási gondokkal küszködő faluban, ahol az önkormányzat több képviselője helyi pedagógus.) Az egyes nem önkormányzati fenntartói körök, így a Magyarországi Református Egyház is külön szabályozhatja belső tan-

ügyigazgatási rendszerét. Az állami és az egyházi tanügyigazgatási rendszer azonban nem kapcsolódhat össze. Az erre tett kísérletek ütköznek a Magyar Köztársaság Alkotmányának (1949/XX. tv.) 60. § (3) bekezdésében foglaltakkal, illetve a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990/IV. tv. 15. § (1)—(2) bekezdéseivel: „A Magyar Köztársaságban az egyház az államtól elválasztva működik (1). Az egyház belső törvényeinek, szabályainak érvényre juttatására állami kényszer nem alkalmazható (2)”. A regionális állami és egyházi tanügyigazgatási szintek vezetői több alkalommal tettek már jogsértőnek minősíthető közös lépéseket az egyházi fenntartók ellenében.

A Magyarországi Református Egyház szervezeti felépítése⁵

A Magyarországi Református Egyház szervezeti rendje és egyházkormányzata hagyományosan a zsinatpresbiteri elv alapján épült fel. Ez a deklarált elv több ponton is deformálódott a kommunista diktatúra időszakában. Az Elnöki Tanács 1951-ben törvényerejű rendeletet alkotott, melynek értelmében a főbb egyházi tisztségek betöltéséhez az Elnöki Tanács előzetes hozzájárulása szükséges. Az Elnöki Tanács 1957/XX. törvényerejű rendelete még azt is kimondta, hogy minden vezető egyházi állás esetében kinevezéshez vagy elmozdításhoz állami hozzájárulás szükséges. Ez a rendelet — mely 1989. június 30-ig érvényben volt — gyakorlatilag kizárta

⁴ Közoktatási törvény (1993/LXXIX. tv.) 79. § (3) bekezdés

⁵ Természetesen itt csupán a tanügyi jogi kérdésekkel kapcsolatos alapismeretek kaphatnak helyet.

⁶ Az egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994/II. rtv. 4. §

⁷ Az egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994/II. rtv. 26. §

⁸ Az egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994/II. rtv. 50. §

1890-ben neogótikus stílusban újjáépített templom
(Kéttornyúalak)

annak lehetőségét, hogy az egyház szabadon dönthesen vezetői megválasztásáról.

Az egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994/II. rtv. — vagyis az egyházalkotmány határozza meg az egyház testületeit és tisztségviselőit, s kísérletet tesz a hatáskörök elkülönítésére. Az ágazati törvényekkel az egyházalkotmány nem minden esetben áll összhang-

ban, ami pl. a közoktatás területén zavart okozhat. A Magyarországi Református Egyház szervezetének leglényegesebb eleme, hogy a közegyház mellett az „önkormányzati jogú testületeinek önálló jogalanyisága van”⁹. A lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990/IV. tv. 9. § (1) bekezdése alapján a Magyarországi Református Egyházat a Fővárosi Bíróság 1991. márci-

us 5-én 6.Pk.63 367 számon nyilvántartásba vette, ezzel nyerte el a jogi személyiségét. Az 1990/IV. tv. 13. § (2) bekezdése tette lehetővé az önálló jogalanyiság (származtatott jogalanyiság, a Magyarországi Református Egyházon belül működő önálló jogi személyiség) megadását az egyházközségeknek, egyházmegyéknek, egyházkerületeknek, s a Zsinati Irodának. A származtatott jogalanyiságnak köszönhetően a Magyarországi Református Egyház minden belső egyházi jogi személyiséggel felruházott egysége közoktatási intézményt létesíthet és tarthat fenn, mivel a közoktatási tevékenység folytatásához szükséges jogot a Magyarországi Református Egyház a nyilvántartásba vételével egész szervezete számára megszerezte.

A Magyarországi Református Egyház szervezeti rendjét — felépítésének köszönhetően — a kisebb egységtől a nagyobb egység felé haladva érdemes áttekinteni. Az **egyházközségben** a presbitériumot, valamint a lelkipásztort és a gondnokot a gyülekezet tagjai választják meg az egyházközségi közgyűlés keretében⁷. A gyülekezet vezető testülete a presbitérium⁸, melynek elnöke a gyülekezeti tagok által választott lelkész, aki a gondnokkal együtt dönt az egyházközség egészét érintő kérdésekben. [Minden kormányzati szinten a kettős elnöklés (egy lelkészi és egy világi elnök) érvényesül.]

Az egyházközségek területi elv szerint „az egyházi kormányzás és

⁹ Az egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994/II. rtv. 75. §

¹⁰ Az egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994/II. rtv. 103. §

¹¹ Az egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994/II. rtv. 108. §, valamint A MRE egységes választójogi törvénye, az 1996/I.rtv. 47. § (4) bekezdés

¹² Az egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994/II. rtv. 124. § (2) s) pont

¹³ Az egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994/II. rtv. 70. §

¹⁴ Az egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994/II. rtv. 162. § (2) bekezdés

¹⁵ Az egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994/II. rtv. 167. §

igazgatás céljából felsőbb hatósággá”⁹ egyesülnek, **egyházmegyékbe** szerveződnek, amelyeknek élén az egyházmegyei közgyűlés, illetve az esperes és az egyházmegyei gondnok áll.

Több egyházmegyének „az egyházi kormányzás és igazgatás céljából felsőbb hatósággá”¹⁰ egyesülése az **egyházkerület**, melynek lelkészi elnöke a püspök, világi elnöke a főgondnok. Sajátosan magyar vonás, hogy a kollektív testületek mellett a püspöki tisztet is megőrizte az egyház. Az egyházi törvények értelmében a püspöki tisztre minden lelkészi képesítésű személy megválasztható, aki az adott egyházkerületben gyülekezeti lelkipásztorként teljesít szolgálatot legalább tíz éve¹¹. A püspök az egyházkerületi közgyűlésnek tartozik beszámolási kötelezettséggel¹². Az egyházalkotmányból kiemelendő, hogy az 1994/II. rtv. 113. § (4) c) pontja általánosságban rögzíti, hogy a püspök elnöktársával, az egyházkerületi főgondnokkal együtt „az egyházkerület területén lévő tanintézetekre felügyel”. **Ez az általános felügyelet egyrészt nem áll összhangban az állami szabályzókkal, hisz szakmai területen rég megszűnt az utasítási jogot is tartalmazó felügyeleti jogkör, másrészt a fenntartói jogok és a felügyeleti jogok keveredéséhez vezet törvényszerűen.** Az egyházkerület fenntartói jogosítványokat vonhat el — önkényes törvényértelmezéssel, jogellenesen — a kisebb, de fenntartói szerepben ugyanolyan jogokkal és köteleességekkel rendelkező fenntartótól. Ráadásul a törvény szövegének pontatlan fogalmazása következtében ellentmondásos helyzet alakulhat ki abból, hogy az országos egyház is tarthat fenn közoktatási intézményt „az egyházkerület területén”, így a ki-

sebb egység gyakorol felügyeletet a nagyobb egység által fenntartott intézmény felett. (A pontatlan fogalmazás szinte általánosnak mondható az egyházi jogalkotásban.)

A **Zsinat** a Magyarországi Református Egyház törvényhozó és legfőbb intézkedő testülete. Megalapítja az egyház tanait, alkotmányát, határozatot hoz egyházkerületek létesítéséről és megszüntetéséről, meghatározza az egyházi törvénykezés és fegyelmezés rendjét, szabályrendeleteket alkot az ünnepekről, az istentiszteletek rendjéről, a lelkészképzés kérdéseiről és a gyűjtemények ügyeiről. Állást foglal és dönt minden olyan kérdésben, amelyek a Magyarországi Református Egyház legfőbb állásfoglalását vagy döntését igénylik. Az egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994/II. rtv. 10. §-a, 70. §-a és 171. §-a egyaránt kimondja, hogy az iskolarendszer működésére külön szabályozást kíván alkotni: „A református egyházi iskolarendszere, azok szervezetére, valamint az egyház alapfokú, középfokú és felsőfokú iskoláiban működő nevelőkre vonatkozóan külön tanügyi egyházi törvény rendelkezik.”¹³ Ez a törvény a Református közoktatási törvény (az 1998/I. rtv.-vel módosított 1995/I. rtv.). A Református közoktatási törvény 12. § (1) bekezdése pedig kimondja, hogy „a Zsinat szabályozza és felügyeli a Magyarországi Református Egyház valamennyi közoktatási intézményének szellemi és anyagi ügyeit, összehangolt működését...”. A (2) bekezdés meghatározza ennek a szabályozásnak és felügyeletnek eszközt: „a Zsinat — mint a Magyarországi Református Egyház közoktatási intézményeinek legfelsőbb felügyeleti szerve — e tevékenységét elsősorban a Zsinat Iskolaiügyi Szakbizottságán, valamint a Zsinati Iroda Iskolaiügyi Osztályán keresztül valósítja meg”.

A Zsinatban számarányuknak megfelelően képviseltetik magukat az egyes egyházkerületek, lelkészek és világiak egyenlő arányban. A Zsinat általában évente kétszer, esetleg háromszor ülésezik.

A Magyarországi Református Egyház képviselőt a **Zsinat elnöksége** (lelkészi elnök, világi elnök) látja el. A Zsinat elnöksége képviseleti jogkörében eljár az állami szerveknél, „*kinyilvánítja az egyház állásfoglalását az egyházat érintő törvényalkotási kérdésekben és gondoskodik az egyházat érintő állami törvények végrehajtásáról*”.¹⁴ A Zsinat, a Zsinati Tanács és a Zsinat elnöksége hatáskörébe tartozó feladatok ügyintézésére¹⁵ a Magyarországi Református Egyház **Zsinati Irodát** tart fenn budapesti székhellyel (1146 Budapest, Abonyi u. 21.). A Zsinati Irodát a zsinati tanácsos vezeti, s szervezeti egységek, osztályok keretében (Közigazgatási és Jogi Osztály, Közalapi és Pénzügyi Osztály, Missziói és Evangelizációs Osztály, Szeretetszolgálati Osztály, Iskolaiügyi Osztály, Külügyi Osztály, Ifjúsági Iroda) végzi munkáját.

Következik: A tanügyigazgatási szintek hatásköreinek egybevetése.

Magyar református egyházkozség pecsétnyomó

Közoktatási intézményeink létszámadatai — 2001. szeptember 1.

Papp Kornél

Református közoktatási intézményeink rendben elkészítették tanév eleji létszámjelentésüket, melyek a Területi Államháztartási Hivatalok és a Zsinati Iskolaügyi Osztály egyeztetése után 4 hónapig az intézményi finanszírozás alapját képezik. Közérdeklődésre tarthat számot néhány adat a január 1-jei és a szeptember 1-jei létszámjelentések összegzéséből:

2001. január 1.	Pedagógusok száma	Korai fejlesztés	Óvodai nevelés	Alapfokú oktatás 1-8. évf.	Középfokú oktatás (középfokú 9-12. szakiskola 9-10.). évf.)	Szakképzés (szakmai elmélet)	Kollégiumi nevelés	Alapfokú művészeti oktatás	Fejlesztő felkészítés (gyógypedagógiai ellátás)	Összesen
Dunamellék	714	0	557	3.846	2.828	139	832	173	0	8.375
Dunántúl	135	0	68	431	615	0	493	352	0	1.959
Tiszáninnen	190	0	81	690	1.089	0	614	0	0	2.474
Tiszántúl	757	0	349	6.182	1.650	75	661	231	14	9.162
Zsinat	2	2	0	0	0	0	0	0	140	142
Összesen:	1.798	2	1.055	11.149	6.182	214	2.600	756	154	22.112

2001. szeptember 1.	Pedagógusok száma	Korai fejlesztés	Óvodai nevelés	Alapfokú oktatás 1-8. évf.	Középfokú oktatás (középfokú 9-12. szakiskola 9-10.). évf.)	Szakképzés (szakmai elmélet)	Kollégiumi nevelés	Alapfokú művészeti oktatás	Fejlesztő felkészítés (gyógypedagógiai ellátás)	Összesen
Dunamellék	720	0	598	4.179	2.843	131	903	180	0	8.834
Dunántúl	149	0	66	448	629	0	494	429	0	2.066
Tiszáninnen	221	0	85	1.163	1.129	0	567	44	0	3.008
Tiszántúl	812	2	515	6.454	1.718	82	667	236	14	9.688
Zsinat	6	27	0	0	0	0	0	0	123	150
Összesen:	1.908	29	1.264	12.244	6.319	213	2.651	889	137	23.746
Változás (%)	+6,1	+1.450	+ 19,8	+ 9,8	+ 2,2	- 0,5	+ 1,9	+ 17,5	- 11,1	+7,4

Intézményeink pedagóguslétszáma 6,1 %-kal, tanulólétszáma pedig 7,4 %-kal fejlődött a 2001/02. tanév kezdetén az előző tanévhez képest. A legnagyobb létszám-

gyarapodást — nem számítva a korai fejlesztés, ahol a Református Pedagógiai Szakszolgálat lát el egyre hatékonyabb szerepet — az óvodai nevelés és az alapfokú művészetok-

tatás éri el. Ismét nem lépett előre egyházunk a szakképzés erősítése területén. A következő években nagyobb szerepet kell szánni a középfokú oktatás ezen területének.

Illyés Gyula: a reformáció genfi emlékműve előtt (részlet)

...a kétféle had
és hit várai szemközt állanak
ma is, az én hazámban is; a zordon
fehér-falú s arany-cifrázta templom
rén tornyai még ágyúként viláznak
minden beharangozásakor, vasárnap
papjaik bent még ósiméd dörögnek,
de kijövet az utcán átköszönnek
s ujjon mutatják, hogy hány órákor
s kinél lesz ferbli-kör vagy harcsa-tör
s egy kis ital.

Szép. Magam is helyeslem:
ha pap vagyok, magam is így cselekszem:
"Értsük meg egymást!"

De nem volt nagy ár
mégis a harminc évi dőghalál,
d'Autigné dühe, Coligny halála,
Szent Bertalan bosszúllan éjszakája,
fél-Németország, a ketté törött
Európa s hogy itt volt a török
százötven évig és a mi hazánk...-
Ez lett a "győzelem"! Ezt küldte ránk
Isten azzal, hogy "napként kimutatta";
nem érte folyt a harc, hanem miatta;
ilyen volt, mit díjul szánt, a jövő:
- Mert volt-e rajon győztes, kit nem Ő
rendelt előre győzni?

Győztelek.
Maga a Sátán győzött veletek!
Balekek voltatok, mind! Hátra arc!
Nincs jogotok egy lépés sem előre.
Törődjétek be köbe és időbe

Elveszett – clove! – a harc!
-mondtam keményen, mint aki magára

támad először is az igazával;
majd:
Megbuklatok! A haddal simára
törött kontinens – e fekete tábla –
közepére mi íratott eredmény?
Egy betű, egy már térfának sem új
búta betű s az is csak magyarul:
mért több a keresztény, mint a keresztény?
Értelem annyi millió halott
véréből ennyit párohallatok,
midőn – feledve, kinek mi a dolga –
karddal csaplatok ti is a Csomóba:
a Földaluba, mely éjfé a kötés
kibogozásával szép és merész.
Ez az "eredmény"!

És ha – ez se volna?!
-kondult bennem is, ahogy várható volt,
a tulsó torony az innen valóra
(és attól fogva mind folyton szólt)
s kell ezredszer is – alig finomodva –
bennem a két és ádáz szó-birokra:
a mindig úrhítű lobnai pásztor
s a csupa dac sárnői prédikátor.

Mert mi szorította kézbe a fegyvert?
Nem a Rossz ellen támadt, aki felkelt?
Pha annyi sem lett volna harc? Ha szóltan
"hal el a hit" a "római mocskokat"?
Ha arra tart eszme s világ, amerre
a "tírárs templom-kufár" vezette,
ha nincs, ki a bűnnek ellenszegül
s – ha úgy fordul, hát reménytelenül,
de csak annál szebb önfeláldozásképp –
odavágja, hogy "nem teheltem másképp!"
ma hol vagyunk?! Akkor tán elmarad
a kín, a vér, akkor nincs áldozat,
nincs – inkvizíció?!

Ha – bár "hiába" –
Gusztáv Adolf nem ül harci lovára,
s jobbkágy-iga helyett nem vágynak inkább
fegyvert ölteni a toulouse-i lészák,
valdeusok, husziták, Bocskay
írás-imát se tudó hajdúi,
hiszed, hogy lett volna béke, olyan bár,
amilyet az inémt lemosolyogtál?
Hiszed, hogy volna olyan-amilyen
magyarság, ha nincs – Kálvin?

Nem hiszem.
Vagy mást mondek: szobádban volna villany,
ha nem lép Giordano Bruno a tűzbe?
Hol kezdődött, hogy atomerő is van
s holnap rakétán repülsz ki az űrbe?
Órék az érdem, kiket sem a máglya
nem riaszthatott vissza, sem a gálya –
sem harcaik bukása,
a léptenként fölmeredő "hiába"!
Látlák vagy nem a céljuk,
azt jól látlák, hogy nincs visszafelé út;
a mult, ahogy füst-velve összeomlott,
úgy lökte őket, mint lépor az élmot:
előre: és ők vállalták e sorsot –
Alondd hát velem, hogy dicsőség reájuk!

Álltam némán, hírhező katonájuk,
már azt forgatva, hogy én mit kapok,
nem is ötölük magyarázatot:
a t e l t e k t ő l, melyek – akár a gyermek –
magukért csak felnőttsorban felelnek.

Végül, ezt mondtam, önvigasztalásképp:
vott bárkié a szándék,
maga az Isten se tudhatta másképp.

E számunk szerzői:

Kádár Ferenc
dr. Kövér Sándorné
L. Szabó Magdolna
Maruzsenszki Ernesztina
dr. Mádl Ferenc
Nádházi Gabriella
Papp Kornél
Turbucz Erzsébet

lelkipásztor, Sátorlajújhely
óvodapedagógus
tanár, Mátészalka
igazgató, Református Pedagógiai Szakszolgálat
köztársasági elnök
némettanár, Magvető Ref. Ált. Isk., Gyula
osztályvezető, Református Zsinati Iroda
tanár, Cegléd

Rendelés	Megnevezés	Eladási ár	Viszont-eladók
..... pld.	A református óvodai nevelés keretprogramja – A református keresztyén hittanítás óvodai programja	500	455
..... pld.	Református hittanoktatási tanterv 1-6.	350	320
..... pld.	Református hittanoktatási tanterv 7-12.	350	320
..... pld.	Hittan 1. – tankönyv	890	810
..... pld.	Hittan 1. – feladatlapok	470	430
..... pld.	Hittan 1. – tanári segédkönyv	800	727
..... pld.	Hittan 2. – feladatgyűjtemény	470	430
..... pld.	Hittan 2. – tanári segédkönyv	800	727
..... pld.	Hittan 3. – feladatgyűjtemény	370	340
..... pld.	Hittan 3. – tanári segédkönyv	800	727
..... pld.	Hittan 4. – feladatgyűjtemény	380	345
..... pld.	Hittan 4. – tanári segédkönyv	650	590
..... pld.	Hittan 5. – feladatgyűjtemény	470	430
..... pld.	Hittan 5. – tankönyv	600	545
..... pld.	Hittan 5. – tanári segédkönyv	600	545
..... pld.	Hittan 6. – tankönyv	600	545
..... pld.	Hittan 7. – tankönyv	600	545
..... pld.	Hittan 7. – tanári segédkönyv	600	545
..... pld.	Hittan 8. – tankönyv	600	545
..... pld.	Hittan 9. – tankönyv	800	727
..... pld.	Hittan 9. – tanári segédkönyv	600	545
..... pld.	Egyháztörténet 1. (2. javított kiadás)	1.450	1.320
..... pld.	Egyháztörténet 2.	1.450	1.320
..... pld.	Hittan 12. – feladatgyűjtemény	500	455
..... pld.	Hittan 12. – tanári segédkönyv	600	545
..... pld.	Győri L. János: A magyar reformáció irodalmi hagyományai	745	678
..... pld.	Berényi Eszter: Irodalom 13-14 éveseknek	850	776
..... pld.	Berényi Eszter: Irodalmi szöveggyűjtemény	880	800
..... pld.	Czibula Ferencné: Helyesírási segédkönyv (tanároknak)	800	726
..... pld.	Czibula Ferencné: Helyesírási gyakorlókönyv (diákoknak)	640	585
..... pld.	Czibula Ferenc– Czibula Ferencné: Értő olvasás gyakorlókönyv	800	726
..... pld.	Czibula Ferenc–Czibula Ferencné: Irodalom segédkönyv	800	726
..... pld.	Czeglédi Sándor: Latin I.	500	455
..... pld.	Czeglédi Sándor: Latin II.	500	455
..... pld.	Czeglédi Sándor: Latin V.	800	726
..... pld.	Czeglédi Sándor: Latin VI.	500	455
..... pld.	Kiegészítő szempontok az egyházi iskolák biológia tanításához	350	320
..... pld.	Osztályfőnöki kézikönyv	1.000	910
..... pld.	Dr. Kiss Tihamér: A gyermek erkölcsi fejlődése	700	640
..... pld.	Fazekasné dr. Fenyvesi Margit: Figyelj, fülelj! Játsszunk a hangokkal	700	640
..... pld.	Dr. Pálhegyi Ferenc: Útjelző táblák	700	640
..... pld.	Gattyán Ilona–Kálmán Lajos–Zákányi Bálint: Minden forrásaim tebenned vannak	1.200	1.100

MEGRENDELÉS

A Magyar Református Nevelés pedagógiai szaklap 2001/2002. évi számait _____ példányban megrendeljük. (a 9 szám előfizetési díja 900 Ft)

A megrendelő megnevezése: _____

A megrendelő címe: _____

_____
cégszerű aláírás

Magyar Református Nevelés

Kiadja a Református Pedagógiai Intézet (RPI)

Felelős kiadó: *Papp Kornél*
Felelős szerkesztők:
Kulin Ágnes és *Nagy Villő*
Szerkesztőségi titkár:
Junek Tímea

1146 Budapest, Abonyi u. 21.
Postacím:
1440 Budapest 70., Pf. 5.
Tel./Fax: 06-1-351-9842
E-mail: refpedi@elender.hu
suli5142@bp.sulinet.hu

Tervezés és tördelés:
smArt DesignStudio
www.sm-art.hu
Tel.: 06-87-571013
E-mail: info@sm-art.hu

Nyomdai munkák: Alfaprint

ISSN: 1585-7565
Megrendelni a 2001/2002. tanév számain a kiadó címen lehet.
Megjelenik évente kilenc alkalommal Stichtig Hulp Oost-Europa és az Oktatási Minisztérium támogatásával.
Észrevételeiket szeretettel várjuk!

